Türk Dilleri Araştırmaları, 26.1 (2016): 67-121
Festschrift für Henryk Jankowski

14. Yüzyıl Şairi Said Emre ve Şiirleri

Aziz Merhan*
(İstanbul)

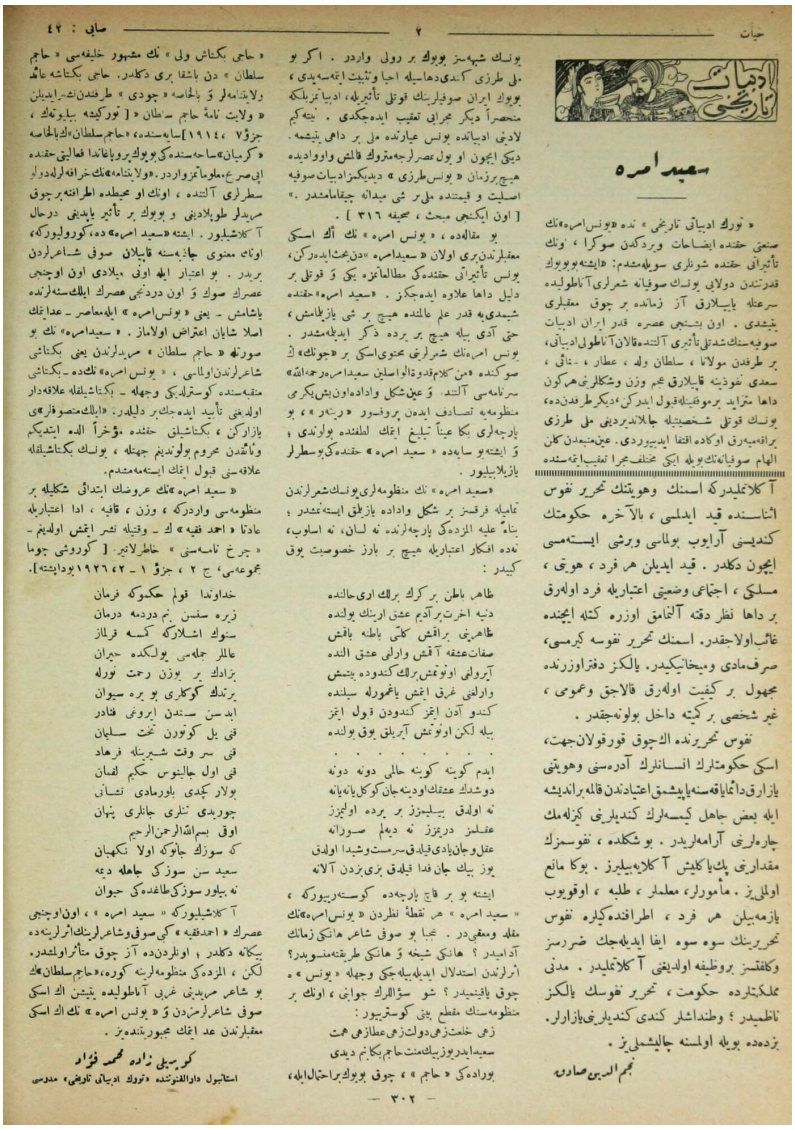
Özet: Bu yazıda 14. yüzyıl şairlerinden Said Emre ve Berlin'de *Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz*'de "Berlin Devlet Kütüphanesi (Prusya Kültür Mirası)" *Ms. or. oct. 2575* numarasıyla kayıtlı bir mecmuada muhafaza edilen 15 şiiri tanıtılmıştır. Said Emre meşhur şair Yunus Emre ile aynı devirde yaşamış Bektaşi bir şairdir. Ondan ilk bahseden Köprülüzade Mehmed Fuad olmasına rağmen hakkındaki bilgiler ve buradaki şiirleri ilk ele alan Abdülbâki Gölpınarlı olmuştur. İlk kez bu yazıda şiirlerinin yazıçevrimli (transkripsiyonlu) ile özgün biçimleri birlikte yayımlanmaktadır.
Anahtar sözcükler: Said Emre, Bektaşî şiirleri, Eski Anadolu Türkçesi, tasavvuf, Yunus Emre

Abstract: In this article we tried to introduce Said Emre and his 15 poems which is hold in Berlin *Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz* "Berlin National Library (Prussia Cultural Heritage)" with the shelf mark of *Ms. or. oct. 2575*. Said Emre is a bektashi poet who lived with Yunus Emre in the same era. Although Köprülüzade Mehmed Fuad was the fırst person who mentioned Said Emre, Abdulbaki Gölpinarli was the first person who acknowledge his poetry. Original poems and its transcription were firstly published in this article.
Keywords: Said Emre, Bektashi poems, Old Anatolian Turkish, Sufism, Yunus Emre

Yunus Emre geleneğinin sürdürücülerinden olan Said Emre, 14. yüzyılda yaşamış olup elimizde 17 şiiri olan bir şairdir. Hacı Bektaş-ı Velî'nin halifelerinden olan ve Germiyan Beyliğinin hüküm sürdüğü Batı Anadolu'yu kendisine yurt edinmiş Hacım Sultan'a intisap etmiş ve şiirlerini de Bektaşilik geleneği çerçevesinde kaleme almıştır.

* Yıldız Teknik Üniversitesi, azizmerhan@gmail.com.

Said Emre'nin burada ele aldığımız şiirlerinden ilk bahseden Köprülüzade Mehmed Fuad (1890-1966) (bkz. aşağı) olmuştur.

حیات — ۲ — سایی : ٤٢

ادبیات تاریخی

سعید امره

« تورك ادبیاتی تاریخی » نده «یونس امره»نك صنعتی حقنده ایضاحات ویردکدن صوکرا ، ونك تأثیراتی حقنده شوندی سویله‌مشدم: «ایشته بویوك قدرتدن دولایی یونسك صوفیانه شعرلری آناطولیده سرعتله پایلارق آز زمانده بر چوق معقبلری پیشدی . اون بشنجی عصره قدر ایران ادبیات صوفیه‌سنك شدتلی تأثیری آلتنده قالان آناطول ادبیاتی، بر طرفدن مولانا ، سلطان ولد ، عطار ، سنائی ، سعدی نفوذینه قاپیلارق هجم وزن وشکللرینی هرکون داها متزاید برصوفیانه قبول ایدرکن ، دیکر طرفدن ده، یونسك قوتلی شخصیتیله جلالاندیردیغی ملی طرزی براقه‌میه‌رق اوکادر اقتفا ایدییوردی. عین منبعدن کلن الهام صوفیانه‌نك بویله ایکی مختلف مجرا تعقیب ایتمسنده آ کلاتمیدرکه اسمنك وهویتنك تحریر نفوس اثناسنده قید ایدلمسی ، بالآخره حکومتك کندیسنی آرابوب بولماسی ورشی ایسته‌مسی ایجون دکلدر . قید ایدیلن هر فرد ، هویتی ، ملکی ، اجتماعی وضعیتی اعتباریله فرد اولهرق بر داها نظر دقته آلنمامق اوزره کتله ایچنده غائب اولاجقدر. اسمنك تحریر نفوسه کیرمسی، صرف مادی ومیخانیکیدر. یالکز دفتراوزرنده مجهول بر کیفیت اولهرق قالاجق وعمومی ، غیر شخصی بر کیته داخل بولونه‌جقدر .

نفوس تحریرنده الکچوق قورقولان جهت، اسکی حکومتلرك انسانلرك آدرسی وهویتی یازارق دائما یاقه‌سنه یاپیشمق اعتیادندن قالمه‌راندیشه ایله بعض جاهل کیسه‌لرك کندیلرینی کیزلهمك چاره‌لرینی آرامه‌لریدر . بوشکلده ، نفوسزلك مقدارینی پك یاکلیش آ کلایه‌بیلیرز . بوکا مانع اولمایز . مأمورلر، معلملر ، طبله ، اوقوییوب یازمه‌بیلن هر فرد ، اطرافنده کیلره نفوس تحریرینك سوء سوء ایفا ایدیلمجك ضررسز وکافلقسز بروظیفه اولدیغی آ کلاتمیدر . مدنی مملکتلرده حکومت ، تحریر نفوسك یالکز ناظیدیر ؟ وطنداشلر کندی کندیلرینی یازارلر. بزده‌ده بویله اولمسنه چالیشملیز .

نجم الدین صادق

یونسك شهه‌سز بویوك بر روحی واردر . اکر بو ملی طرزی کندی دهاسیله احیا وتثبیت ایتمه‌سه‌یدی ، بویوك ایران صوفیلرینك قوتلی تأثیریله، ادبیاتیزلکه منحصراً دیکر مجرایی تعقیب ایده‌جکدی . بنه‌کیم لادینی ادبیاتده یونس عیارتده ملی بر داهی پتیشمه . دیکی ایجون او بول عصرلرجه متروك قالمش واوراده‌دیه هیچ برزمان « یونس طرزی » دیدیکمز ادبیات صوفیه اصلیت و قیمتنده ملی بر شی میدانه چیقامامشدر . » [اون ایکنجی مبحث ، صحیفه ۳۱٦] .

بو مقاله‌ده ، « یونس امره » نك أك اسکی معقبلرندن بری اولان « سعیدامره »دن بحث ایدرکن ، یونس تأثیراتی حقنده‌کی مطالعاتمزه یکی و قوتلی بر دلیل داها علاوه ایده‌جکز . « سعید امره »حقنده شیمدیه قدر علم عالمنده هیچ بر شی یازیلمامش ، حتی آدی بیله هیچ بر یرده ذکر ایدیلمشدر . یونس امره‌نك شعرلرینی محتوی اسکی بر « جونك » لك صوکنده « من کلام قدوة الواصلین سعیدامره رحمه‌الله » سرنامه‌سی آلتند وعین شکل واداده‌اون بش یکرمی منظومه‌یه تصادف ایدمن پروفسور « ریتر » ، بو پارچه‌لری بکا عیناً تبلیغ ایتك لطفنده بولوندی ، وایشته بو سایده « سعید امره » حقنده‌کی بوسطرلر یازیلابیلیور .

« سعید امره » نك منظومه‌لری یونسك شعرلرندن تمامیله فرقلی بر شکل واداده یازیلمق ایسته‌مشدر ؛ بناءً علیه المزده‌کی پارچه‌لرده نه لسان ، نه اسلوب ، نه‌ده افکار اعتباریله هیچ بر بارز خصوصیت یوق کیبدر :

طاهر باطن بر کرك برلك اری حالنده
دنیه اخرت برآدم عشق ارینك بولنده
ظاهرینی براقش کلّی باطله باقش
صفات عشقه آقمش وارلق عشق النده
آیرولق اولمزمش برلك کندوده پتمش
وارلغی غرق ایتمش یاغموره سیلنده
کندو آدن ایتز کندودن قول ایتز
بیله لکن اولمزمش آیرلق یوق بولنده
. . . . . .
ایدم کوینه کوینه حالی دونه دونه
دوشدك عشقك اودینه جان کوکلیانه یانه
نه اولدق بیلمزوز بر یرده اولمزوز
عقللر دریمزز نه دیهلم صورتانه
عقل وجان بادی قیلدق سرمست وشیدا اولدق
یوز بیك جان فدا قیلدق بزی بزدن آلانه

ایشته بو بر قاچ پارچه‌ده کوسترییورکه ، « سعید امره » هر نقطهٔ نظردن « یونس امره »نك مقلد ومقفیدر . عجبا بو صوفی شاعر هانکی زمانك آدامیدر ؟ هانکی شیخه وَ هانکی طریقته منسوبدر؟ آثارلرندن استدلال ایدیلهبیله جکی وجهله « یونس » ه چوق یاقینمیدر ؟ شو سؤالارك جوابی ، اونك بر منظومه‌سنك مقطع یعنی کوسترییور :

زهی خلعت زهی دولت زهی عطازهی همت
سعیدا بدبوزبیك‌همت حاجم بکا نم دیدی

بورادهکی « حاجم » ، چوق بویوك براحتمال اولهرق « حاجی بکتاش ولی » نك مشهور خلیفه‌سی « حاجم سلطان » دن باشقا برى دکلدر. حاجی بکتاشه عائد ولایتنامه‌لر وَ بالخاصه « جودی » طرفندن نشر ایدیلن « ولایت نامهٔ حاجم سلطان » [تورکیه بیلیوتهکی ، جزوٌ ۷ ، ۱۹۱٤] سایه‌سنده ، « حاجم سلطان »نك بالخاصه « کرمیان »ساحه‌سنده‌کی بویوك پروپاغاندا فعالیتی حقنده ایی صرغ ، معلوماتمز واردر . « ولایتنامه »نك خرافه لرله دولو سطرلری آلتنده ، اونك او محیطده اطرافنه برچوق مریدلر طوپلادیغی و بویوك بر تأثیر یاپدیغی درحال آ کلاشیلیور . ایشته « سعید امره »ده ، کورولیورکه ، اونك معنوی جاذبه‌سنه قاپیلان صوفی شاعرلردن بریدر . بو اعتبار ایله اونی میلادی اون اوچنجی عصرك صوك وَ اون دردنجی عصرك ایلك سنه‌لرنده یاشامش ـ یعنی « یونس امره » ایله معاصر ـ عداتمك اصلا شایان اعتراض اولاماز . « سعیدامره » نك بو صورتله « حاجم سلطان » مریدلرندن یعنی بکتاشی شاعرلرندن اولماسی ، « یونس امره »نك ده ـ بکتاشی مقبه‌سنده کوسترلدیکی وجهله ـ بکتاشیلقله علاقه‌دار اولدیغی تأیید ایده‌جك بر دلیلدر. « ایلك متصوفارم »ی یازارکن ، بکتاشیلق حقنده « مؤخراً الده ایتدیکم وثائقدن محروم بولوندیغم جهتله ، یونسك بکتاشیلقله علاقه‌سی قبول ایتمك ایسته‌مه‌مشدم.

« سعید امره »نك عروضك ابتدائی شکللره بر منظومه‌سی واردرکه ، وزن ، قافیه ، ادا اعتباریله عادتا « احمد فقیه » نك ـ وقتیله نشر ایتمش اولدیغم ـ « چرخ نامه‌سی » خاطرلاتیر. [کوروشی چوما مجموعه‌سی ، ج ۲ ، جزوٌ ۱ ـ ۲ ، ۱۹۲٦ بوداپشته].

خداوندا قولم حکمکه فرمان
زیره سندن یم دردمه درمان
سنوك اشلارکه کسه قرلماز
عالملر جله‌سی بولکده حیران
بزادك بر یوزن رحمت نورله
برتدك کوکلری پر یره سیوان
ابدسن سندن ایرونی قادر
قی یل کوتورن تخت سلیمان
قی سر وقت شیرینله فرهاد
قی اول جالینوس حکیم لقمان
بولار کچدی بلورمادی نشانی
چوریدی تنلری جانلری پنهان
اوق بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم
که سوزك جاوکه اولا نکهبان
سعید سن سوزکی جاهله دیمه
نه بیلور سوزکی طاغده‌کی حیوان

آ کلاشیلیورکه « سعید امره » ، اون اوچنجی عصرك « احمدفقیه » کبی صوفی وشاعرلرینك اثرلرینه ده بیکانه دکلدر ، اونلردن ده آز چوق متأثر اولمشدر. لکن ، المزده‌کی منظومه‌لرینه کوره ، « حاجم سلطان »نك بو شاعر مریدینی غربی آناطولیده یتیشن اك اسکی صوفی شاعرلرمزدن وَ « یونس امره » نك اك اسکی معقبلرندن عد ایتمك مجبوریتنده‌یز .

کوپرلیزاده محمد فؤاد
استانبول دارالفنونده « تورك ادبیاتی تاریخی » مدرسی

— ۳۰۲ —

"Said Emre", *Hayat*, 2. cilt, 42. sayı, Ankara, 15 Eylül 1927, s. 302.[1]

[1] Resim, İSAM'ın (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi) dijital ortamda sunduğu sayfadan alınmıştır: *http://ktp.isam.org.tr/*

Bir sayfalık tanıtım yazısından Köprülüzade'nin, Yunus Emre'nin takipçilerinden Said Emre'nin onbeş yirmi kadar şiirinin Yunus Emre'nin şiirlerini içeren bir "cönk"ün sonunda bulunduğunu Alman Doğu Bilimci Hellmut Ritter'den (1892-1971) öğrendiğini kaydeder. Yazısında ayrıca Said Emre'nin şiirlerinin Yunus Emre'ninkilerden farksız olduğunu; şairin, Yunus Emre ile aynı devirde yaşadığını ve Hacı Bektaş-ı Velî'nin önde gelen halifelerinden Hacım Sultan'ın[2] müritlerinden olduğunu yazar.

Köprülüzade'den sonra Abdülbâki Gölpınarlı (1900-1982) (*Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1961) onbeş tane olduğunu belirlediği söz konusu şiirleri inceleyerek imlâ, kâğıt ve yazı bakımından bunların 14. yüzyıla ait olduğunu ifade eder. Gölpınarlı ayrıca Hacı Bektaş-ı Velî'nin Vilayetnamesi'nde hakkında bilgi bulunan ve *Makâlât* (sözler, konuşmalar) eserini Arapçadan Türkçeye çeviren Molla (Monla) Saadeddin'in Said Emre olduğu (Gölpınarlı 1961: 205-206) görüşündedir. Vilayetname'de Molla Saadeddin'in Hacı Bektaş-ı Velî ile tanışması, rivayetler ve sonunda *Hünkâr* "Sultan" diye hitap ettiği Hacı Bektaş-ı Velî'ye intisap ederek *Sa'īd* "kutlu, uğurlu" mahlasını alması (Velâyetnâme 2007: 420-481) anlatılır. Molla Saaddedin, okuduğu dört beyitlik nefesin son beytinde şöyle söyler:

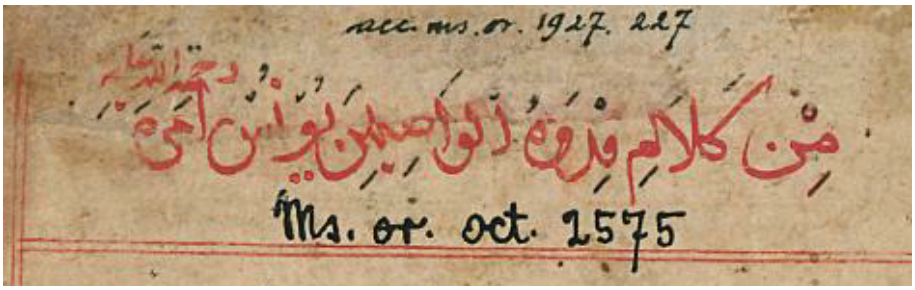
> *adım Sa'īd degülken cümle müşkil ḥal iken*
> *bir āyet oḳumışam Ḫunkāruŋ esrārından* (Velâyetnâme 2007: 478-479)
>
> "Adım Said değilken, her güçlüğü hallederken, Hünkâr'ın (Hacı Bektaş-ı Velî) sırlarından bir ayet (inkâr edilemeyecek özde söz) okumuşum"

Said Emre'nin burada sunduğumuz şiirleri, *Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz*'de "Berlin Devlet Kütüphanesi (Prusya Kültür Mirası)" *Ms. or. oct. 2575* numarasıyla kayıtlı bir mecmuada muhafaza

---

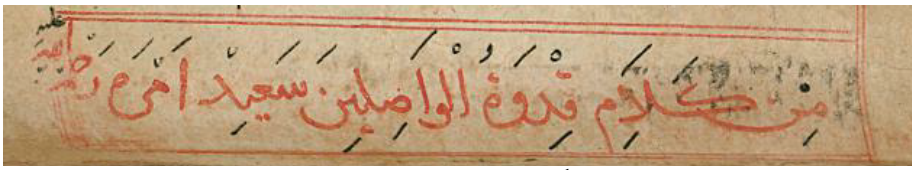
[2] Hacım Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ocak 1996.

edilmektedir.[3] Bu mecmuanın ilk kısmı "*min kalāmi ḳidwatu'l-wāṣilīn Yūnus Emre raḥimahu'l-Allāh*" (= gerçeğe ulaşmış Yunus Emre -Allah'ın rahmeti onun üzerine- sözünden) başlığıyla Yunus Emre'nin şiirlerini içermektedir.

Ms. or. oct. 2575: 1[a]

Mecmuanın 89[b] sayfasında başlayan ikinci kısmı *min kalāmi ḳidwatu'l-wāṣilīn Ṣa'īd Emre raḥimahu'l-Allāh* (= gerçeğe ulaşmış Said Emre -Allah'ın rahmeti onun üzerine- sözünden), Said Emre'nin şiirlerini kapsamaktadır.

Ms. or. oct. 2575: 89[b]

Yunus Emre'ye ait 96 şiir 1[a]-89[b] ve Said Emre'ye ait 15 şiir 90[a]-105[a] yapraklarında bulunmaktadır.[4] Harekeli bir nesihle hazırlanmış olan yazmada rabıta ve her sayfada ortalama 9 satır mevcuttur. Şiirlerde şairin ismi *Sa'īd,* sadece bir şiirde *Sa'īd Ata* (IX-9) olarak geçmektedir.

---

[3] Kütüphane sayfasına ve yazmaya genel ağda ulaşılabilmektedir: *http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/*

[4] Yazmadan Yunus Emre'ye ait şiirlerden ilk örnek tıpkıbasımlar için bkz. Neclâ Pekolcay, *İslâmî Türk Edebiyatı*, İstanbul 1967, kitabın sonunda orijinal metinler kısmı s. 5-22.

Mecmua bulunan Said Emre şiirlerini ilk olarak Abdülbâki Gölpınarlı *Yunus Emre ve Tasavvuf* adlı çalışmasına (İstanbul 1961, s. 204-207, 280-294) almıştır. Bunun dışında ayrıca Nuruosmaniye Kütüphanesinde 1533 yılında düzenlenmiş bir mecmuada Said Emre'ye ait bir şiir ile sahaf Raif Yelkenci'nin kişisel kütüphanesinde bulunan 14. yüzyıla ait üç şiirinin (ikisi bizdeki şiirlerle aynı) daha olduğunu tespit etmiştir. Ancak Gölpınarlı, yazmanın sayfa numaralarını vermediği gibi şiirleri yazmadaki sıralamaya uygun olarak aktarmamıştır. Gölpınarlı'daki sıralama ile yazmadaki (bizdeki) sıralamayı şöyle eşleştirebiliriz:

Yazma (bizdeki	Gölpınarlı
I	I
II	II
III	VII
IV	VIII
V	IX
VI	X
VII	XI
VIII	XII
IX	XIII
X	XIV
XI	XV
XII	III
XIII	IV (yanlışlıkla VI yazılmış)
XV	VI

Gölpınarlı'dan sonra Said Emre'nin şiirleri üzerine yazmanın fotokopisinden yararlanılarak Gülistan Can tarafından Yunus Emre'nin şiirlerini de kapsayan *Yunus Emre Divanı (Ritter Nüshası) -Transkripsiyonlu Metin ve İndeks*- başlıklı bir mezuniyet tezi hazırlanmıştır. Tezin başlığı geneli kapsamasına rağmen *Önsöz*de daha önce indeksi yapılmış Yunus Emre şiirlerinin sadece metni verildiği gibi Said Emre'nin şiirlerinin de indeksinin hazırlanmadığı belirtilmiştir. Said Emre'nin şiirleri Yunus Emre'nin şiirlerinin bulunduğu divanlarda (seçkilerde) geçtiği için genel olarak Yunus Emre üzerine araştırma yapanların dikkatini çekmiştir. Bu konuda yapılmış çalışmalar (Alkan 2015 ve Özmen 1998) Gölpınarlı'nın yayınını esas almışlardır.

Yazım ve Dil Hakkında

Şiir metinleri birkaç küçük yazım hatası ve okunamayan iki kelime (X-4 *'ā... ...z*) dışında temiz yazılmıştır.

Yanlış yazıldığı hâlde tarafımızdan düzeltilenler şunlardır:

III-4 *uzad* kelimesi *āzād* olarak yazılmış, ancak sonradan elif ve ze altına vav eklenerek düzeltilmiştir. Ayrıca *āzād* kelimesinden sonra *gelmeyince* yazılmış, sonradan yukarıya doğru *olmayınca* biçiminde düzeltilmiş.

IV-7 *dost* kelimesinde te'nin bir noktası eksik.

IX-8 *istüvārı* → *üstüvārı*

VIII-7 *döt* → *dört*

X-3 *ėrmez* kelimesinde ze'nin noktası unutulmuş.

X-7 *taḳdirde* → *taḳdīrde*

X-8 *meh* → *ya*

XII-9 *görlüm* → *görelüm* üstün harekesi unutulmuş

XIV-4 *da'vi* → *da'vī*

Metinlerde ince ünlülü kelimelerde genel olarak (*danış-, dur-, dut-, dutsaḳ* hariç) *d-* harfi yeğlenmişken kalın ünlülerde *ṭ-* biçimi, iki kelimede (*taban, Taŋrılıḳ*) *t-* harfi kullanılmıştır: *danış-, dė-, dėdür-, deg-, degme, degül, delim, deŋiz, dėr-, dil, dile-, diril-, dirlik, dök-, dökil-, dön-, dört, dur-, dut-, dutsaḳ, dün, dürlü, düş, düş-, düz-, düzil-; taban, ṭaġ, ṭal-, ṭamla, Taŋrılıḳ, ṭap-, ṭart-, ṭaşra, ṭatlulıḳ, ṭoġ-, ṭoġrı, ṭoġrılıḳ, ṭol-, ṭon, ṭonan-, ṭur-, ṭut-* ve *ṭuy-*.

Bazı kelimelerde belirtme eki hemze ile gösterilmiştir: *pīşeyi* "işi" (I-6, I-8), *kimseyi* (III-1) ve *neyi* (V-6).

Bir başka ilgi çekici yazım *sunuŋ* "suyun" (VII-6) kelimesinde görülmektedir.

Düzleşme-yuvarlaklaşma (küçük ünlü) uyumuna uygun yazılan bazı kelimeler yazım hatasından ziyade 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra istinsah edildiğini göstermektedir. Farklı yazıldığı hâlde tarafımızdan devrin Türkçesine uygun olarak yazılanlar şunlardır:

I-4 *göŋülüdi* → *göŋülidi*

II-6 *neçün* → *nėçün*

VI-8 *azıp* → *azup*

VIII-8 *ṭonanıp* → *ṭonanup*

VIII-10 *bulıp* → *bulup*

XI-5 *dilim* → *dilüm*

XIV-5 *ḳoyıp → ḳoyup*

Şiirlerin dili Anadolu'daki ilk Türkçe metinlerin dilidir. Bunlardan en belirgin olanları aşağıda verilmiştir.

Birinci tekil kişi bildirme eki *-ven, -am/-em* biçimindedir: *eksüklüven* "eksikliğim" (VII-12), *Manṣūram* "Mansur'um" (VIII-5), *ḳulam* "kulum" (VIII-10, XIII-1), *benem* "benim" (VIII-3, VIII-4) ve *içindeyem* "içindeyim" (VIII-10).

Baskın zarf-fiil eki *-up/-üp* (*azup, bulup, varup, dönüp, isteyüp, vėrüp* gibi) ve *söylüp* (IX-8) örneğinde muhtemelen vezinden dolayı *-p* ile *-uban/-üben* biçimleri de görülmektedir: *baḳuban* (III-1), *varuban* (VII-4), *ögrenüben* (VI-4) ve *geçüben* (XII-5). Ayrıca *ögmedin* "övmeden" (XIV-6) örneğinde *-medin* zarf-fiil eki bulunmaktadır.

Geniş zamanın birinci çoğul kişi çekimi *-mazuz/-mezüz* biçimindedir: *olımazuz* "olamayız" (V-2), *ayrılmazuz* "ayrılmayız" (XII-9); *bilmezüz* "bilmeyiz" (V-2) ve *dėrimezüz* "(aklımızı başımıza) toplayamayız" (V-2).

Gelecek zaman eki *-ısar/-iser* biçimindedir: *bulısar* "bulacak" (IX-5), *yandurmayısar* "yandırmayacak" (XI-4), *ḳarār ḳılısar* "karar verecek" (XIV-2), *ėriser* "erecek, ulaşacak" (IX-5, XII-8), *göriser* "görecek" (XII-8), *siŋiriser* "içine akıtacak" (XV-6).

Gönüllülük birinci tekil kişi çekimi *-ayın/-eyin* biçimindedir: *varayın* "gideyim" (I-5), *aşayın* "aşayım" (X-6), *eseyin* "eseyim" (X-6), *ezileyin* "ezileyim" (X-7), *düzileyin* "dizileyim" (X-7) ve *süzileyin* "süzüleyim (X-7).

Buyruk kipinin ikinci kişisi eksiz olması (*gel! ṣavul! var!* gibi) yanında *-ġıl/-gil* biçimindedir: *oturġıl* (I-2), *sebāt urġıl* (I-2), *baḳġıl* (II-2), *aşġıl* (II-8), *ḳoġıl* (X-2), *şėşgil* (II-2), *ėyitmegil* (III-3), *da'vī ėtmegil* (III-3) ve *görgil* (VI-11, VI-12).

Yeterlilik fiilinin olumsuzu *göremez* (XII-7) örneğinde *-eme-* ve üç yerde *-ıma-/-ime-* biçimindedir: *uy-ıma-* (II-2), *ol-ıma-* (V-2) ve *dėr-ime-* (V-2).

Betimleyici (tasvirî) fiiller dikkat çekicidir: *göre durduġun* "sürekli gördüğün" (II-7), *duta varup* "bulmaya çalışıp" (II-8), *ṭurı ḳaldı* "ayakta kaldı" (VII-9), *ṭuta geldüm* "yeğledim" (VIII-1), *göre geldüm* "görmeye

geldim, görmek istedim" (VIII-1), *süre geldüm* "sürdürmek istedim" (VIII-1), *yöri var* "yürü git! çabuk git!" (XII-10).

Kaynaklar

Alkan, Mustafa, "Said Emre", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 35. cilt, Ankara 2008, s. 555-556.

Alkan, Mustafa, *Yunus Emre'nin İzinde Bir Sûfî Said Emre,* Ankara 2015,

Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Lûgati, İstanbul 2007.

Can, Gülistan, *Yunus Emre Divanı (Ritter Nüshası) -Transkripsiyonlu Metin ve İndeks-*, Tezi yöneten: Faruk K. Timurtaş, Haziran 1979 (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yayımlanmamış mezuniyet tezi).

Köprülüzade Mehmed Fuad, "Said Emre", *Hayat*, 2. cilt, 42. sayı, Ankara, 15 Eylül 1927, s. 302.

Ocak, Ahmet Yaşar, "Hacım Sultan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 16. cilt, Ankara 1996, s. 505-506.

Özmen, İsmail (haz.), "Said Emre", *Alevi-Bektaşi Şiirleri Antolojisi*, Cilt I (13. Yüzyıldan 16. Yüzyıla Kadar), Haz. İsmail Özmen, Ankara 1998, s. 183-201.

Steingass, F., *Comprehensive Persian-English Dictionary*, İstanbul 2005 [ilk baskı: London-New York, 1892].

Türk Dil Kurumu, *Tarama Sözlüğü I-VIII*, Ankara 1963-1977.

Velayetname 2007 = Hacı Bektâş-ı Veli, *Velâyetnâme*, Haz. Hamiye Duran, Ankara 2007.

Wehr, Hans, *A Dictionary of Modern Written Arabic*, Wiesbaden 1952.

Zenker, Julius Theodor, *Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch*, Leipzig 1866-1867.

Şiirlerin Yazıçevrimi

Şiirler, tıpkı her beytin numaralandırılması gibi Roma rakamlarıyla, tarafımızdan numaralandırılmıştır.

I

90[a] 1. degme bir aŋduġumca yürek yėrinde ṭurmaz
nėce kim anı aŋam göŋlüm hīç ḳarār almaz

2. baŋa eydürler oturġıl bir yėrde sebāt urġıl
sebātum andan iste göŋlümi baŋa vėrmez

3. ‘ışḳ ḫod deŋiz misāli mevc ḳapar göŋlümi
yüz biŋ tefekkür ėtdüm endīşem aŋa ėrmez

4. sermāyem göŋülidi ‘ışḳ ėrdi yaġmaladı
cānumuŋ derdi oldur görmege destūr vėrmez

5. kime şikāyet ėdem kimi ḳoyup kime gėdem
90[b] yėne aŋa varayın yüregüm ayru varmaz

6. ‘ışḳ burcından ėnerem zamāneye dönerem
‘ışḳdan artuḳ pīşeyi dost baŋa revā görmez

7. ġarḳ oldum ‘ışḳ mevcine deŋiz teferrücine
‘ışḳdan çıḳmayan göŋül ayruḳ gendüye gelmez

8. Sa‘īd nėder pīşeyi ḳaçan ḳor temāşāyı
‘ışḳdan temāşā ṭuyan ayruḳ pīşeye varmaz

II

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. her dem bile danışub anı ḳandadur dėrsin
91[a] uyanuḳ ṣanma seni yavlaḳ ḳatı uyırsın

2. dün gün saŋa çaġırur bir berü baḳġıl dėyü
bir gez dönüp baḳmaduŋ uyımazın ṣanırsın

3. aŋa baḳan kimsenüŋ gözinde ḥicāb olmaz
nėçün gözüŋ ḥicāblu bunca yıldur baḳarsın

4. gel açalum naẓarı ḳoyalum neng ü ʻārı
anuŋiçün görmedüŋ gümānıla baḳarsın

5. ʻışḳıla aç gözüŋi ṭoġrı eyle özüŋi
zinhār egri dirilme çün ṭoġrılıḳ bilürsin

91[b] 6. kim yolı ṭoġrı vardı cümle düşmen ėl oldı
nėçün dost eylemezsin çün düşmānuŋ bilürsin

7. ḳatı uyḳuda gişi düş görmek anuŋ işi
göre durduġuŋ söyle nėçe düşüŋ söylersin

8. kimselik yükin şėşgil sen dost ėline aşġıl
Saʻīdlıḳ duta varup dostı bulam ṣanursın

III

wa-lahu ayżan "bu da onun gibi [Said'in şiiridir]"

1. baḳuban ne göresin gözüŋ açılmayınca
kimseyi ne bilesin sen seni bilmeyince

92[a] 2. nişān ėyit yoluŋdan ya ḫabar vėr ḥāluŋdan
bu yol saŋa yol vėrmez nişānuŋ olmayınca

3. bir nişān ėyitmegil yoldan daʻvī ėtmegil
iki cihān mekrinden tamām ḳurtulmayınca

4. ṣorarısaŋ yoluŋı uzad getür elüŋi

bu yol saŋa yol vėrmez sen āzād olmayınca

5. hėç āzād olmayasın āzādlıḳ bulmayasın
cümle sermāyelerden elüŋ boşalmayınca

6. yola var yoldan ḳalma her dürlü varlıḳ alma
92[b] sen seni yolda bilme yol tamām olmayınca

7. çünki yol tamām ola Sa‘īd deŋize ṭala
bāḳī varlıḳ kim bula varlıḳ ol olmayınca

IV

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. ẓāhir bātın bir gerek birlik eri ḥālında
dünye aḫret bir adım ‘ışḳ erinüŋ yolında

2. ẓāhirini bıraḳmış küllī bātına yaḳmış
ṣıfātı ‘ışḳa aḳmış varlıġı ‘ışḳ elinde

3. ayrulıġı unutmış birlik gendüde bitmiş
93[a] varlıġını ġarḳ ėtmiş yaġmurıla sėlinde

4. gendü adın ėyitmez gendüden ḳabūl ėtmez
bileligin unıtmaz ayrulıḳ yoḳ yolında

5. dirligin ‘ışḳa yazar varlıḳdan küllī bėzer
yolın yoḳlıġa düzer yörir yoḳlıḳ ėlinde

6. bu ‘āşıḳlar meẕhebi ayruḳ söz söyler gibi
cümle ‘ilim Çalabı her dürlü ḥāllar nėde

7. Sa‘īd eydür zī dirlik dostıla olsa birlik
ayrılmaḳsuz bilelik bulmış rūzigārında

V

93[b] *wa-lahu ayżan* “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. ėyidem göyne göyne ḥālumı döne döne
düşdüŋ ‘ışḳuŋ odına cān göŋül yana yana

2. ne olduḳ bilmezüz bir yėrde olımazuz
‘aḳlumuz dėrimezüz ne dėyelüm ṣorana

3. ‘aḳl u cān yavı ḳılduḳ sermest ü şeyẕā olduḳ
yüz biŋ cān fėdā ḳılduḳ bizi bizden alana

4. kim ala bizi bizden ne sırrıla ne sözden
meger ol küll ü cüzden baḳmaz cān u cihāna

94[a] 5. kim gördük kim dėyelüm kimi kime eydelüm
kimden kime varalum bu sevdā başarana

6. nedür neyi sevelüm neden ne isteyelüm
nėrden nėre varalum olduḳ mest ü dīvāne

7. yoḳdur aŋa ṣormaḳlıḳ ne isteyüp ėrmeklik
ne varmaḳlıḳ gelmeklik gendü ḥālın bilene

8. biz ḫod evvel ezelden Ḥayy u Ḳayyūm bulınduḳ
meyl ü vefā biz olduḳ nevmīd maḥrūm ḳalana

9. yārlıḳ içre barışduḳ ḳadīmlıġa ḳarışduk
94[b] ḳopduḳ tenden ḳoşduḳ Sa‘īda cān alana

VI

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. māl üzere baġlanmaz dervīşler mühimmātı
dünye aḫret söylenmez erenler maḳāleti

2. dünyeyi maḥāla almaz āḫırete yol vėrmez
kimse gözile görmez erenler maḳāmeti

3. dervīş bir adım admış yėdi ḳat göge yėtmiş
yėdi sekizden degül işbu söz işāreti

4. işi elden işlenmez sözi dilden söylenmez
95[a] ögrenüben bilinmez bu dervīşlik ḥāleti

5. taḳdīr emr buyurmış her dem tevfīḳ arturmış
ḳudret elile ṭutar işbu pīşe āleti

6. yolı yėr yüzi degül görür bu gözi degül
diler gendüzi degül budur ‘acāyibātı

7. ġayr küfür dīndendür ġayr senden bendendür
iş cümlesi ḥaḳdandur gey aŋla maḳāleti

8. sözi böyle ėşitme işi maḫlūḳdan ṭutma
azup yabana gėtme ol vėrür bu ḫıl‘atı

95[b] 9. şer‘uŋ ḳapusın girmiş ṭarīḳ edebin görmiş
Çalap ḳarşu getürmiş kibriyā ḥaḳīḳatı

10. gendü varlıġın ṣaçmış nėteliksüze uçmış
yaḳīn ‘ālemin geçmiş budur edebiyyeti

11. ikilik elden dökmiş birligile birikmiş
bilelik gözin baḳmış gel görgil bu ‘ibreti

12. da‘vī ma‘nī[ye] aġar cān yolını cānsuz var
Sa‘īd daḫı ne ḫabar gel görgil sa‘ādeti

VII

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

96[a] 1. biz ėşitdük uludan evvel er yaradıldı
Çalabuŋ ḳudretini evvel ḳadem er bildi

2. bunca yıl bunca zamān biz ėşitdük bī-gümān
Çalap gendü ṣun‘ından ere Taŋrılıḳ ḳıldı

3. er dėdigüm ḳuşıdı ḥikmeti üküşidi
iki cihān ‘ārifi bunda ‘ibrete ḳaldı

4. yüz biŋ yigirmi dört biŋ buyurur anuŋ yükin
ol ḳuş uça varuban raḥmet göline ṭaldı

5. çün gölden gėrü döndi buraḳ üzere ḳondı
96[b] silkindi her bir yükden bir ṭamla ṣu dökildi

6. ol ṣunuŋ her birisin bir cān yaratdı gözin
ol cānuŋ her birisi bunda peyġāmber oldı

7. evvelki bünyād oldı altı gez dünye ṭoldı
işbu yėdincidür kim bu Ādem yaradıldı

8. Ādem ṭopraḳdanıdı ‘Azāzīl oddanıdı
ėşitdük ‘Azāzīli Ādeme baḳdı güldi

9. secde geldi Ādeme eydür ėnüŋ ḳademe
cümle varlıḳ hep ėndi ‘Azāzīl ṭurı ḳaldı

97[a] 10. eydür ben oddan olam yüz biŋ yıl ṭā‘at ḳılam
ṭapu buyrılcaġın ṭā‘tın ‘arża ḳıldı

11. her kim gendüyi gördi üstādı İblīs oldı
her kim ne buldıysa miskīnlikile buldı

12. eksüklüven Ḥaḳ bilür ‘ışḳuŋ baŋa güc ḳılur
Ḫunkār Sa‘īda tīmār ṭop beni benden aldı

VIII

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. ezelden ben bu ‘ışḳı bu mülke ṭuta geldüm
yārıdum anda şeksüz yėne ol yāra geldüm

97[b] 2. baŋa ol yüzüŋ nūrı görindi er yüzinde
göŋül gözini açup ol nūrı göre geldüm

3. ol nūrı göreliden gendüzüm unıtmışam
eyle ṭut Mūsī benem ḥācete Ṭūra geldüm

4. baŋa Ṭūr u münācāt ṭurduġum yėrde gelür
bu dem Bāyezīd benem çün gizlü sıra geldüm

5. ‘ışḳuŋ esritdi beni ene’l-ḥaḳ dėdürür oş
ḳorḫu gėtdi göŋlümden Manṣūram dāra geldüm

6. Manṣūr ḳadeḥin aldum Mecnūn göline ṭaldum
98[a] çün Ḥaḳı ‘ayān buldum oş şimdi nūra geldüm

7. bunuŋ bundan böylesi pādişāh ıḳlīmidür
dö[r]t yanum dīdār oldı ben bir ḫoş yėre geldüm

8. yėrdeyiken göge aġdum gökden yėre çoḳ yaġdum
ādem ṭonın ṭonanup cevlānum süre geldüm

9. ‘ışḳdan dertlü olana dermānum vardur benüm
‘ışḳ ṣayrusı olanı erkāndur ṣora geldüm

10. ezelden berü bunda sa‘ādet mülkin bulup
hem anuŋ içindeyem menzilüm göre geldüm

98[b] 11. bu ṣūrete geleli adum Sa‘īd olalı
gizlendi pādişāhlıḳ ḳulam şükre geldüm

IX

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. altun üzre baġlanmaz bu dervīşlik bāzārı
anuŋ yėrine ėrmez ‘ālemüŋ ṣad hezārı

2. ‘ışḳdurur dellālesi bilelikdür bahāsı
cānın bu yola vėrür kim ḳıla bu bāzārı

3. varlıġın yoġa ṣayar ‘ömrin şükrāna vėrür
bunuŋ gibi ṣatunuŋ kim ola ḫırīdārı

99[a] 4. mülki issine ṣatar gendü mülkden el ṭartar
hėç nesne ḳabūl ėtmez bahā diler dīdārı

5. dīdāra kim ėriser isteyüp kim bulısar
‘āşıḳ cānını ṣatar Mevlīdür ḫırīdārı

6. mülki issine vėrdük biz mülkden gėrü ṭurduḳ
mülki Mālikde gördük budur göŋül ḳarārı

7. āzāddur varlıġından gendüle yarlıġından
‘ışḳuŋ küfri elinden terk ėtmişler ḳarārı

8. bu söz lisāna gelmez dilile söylüp olmaz
99[b] dil bundan artuḳ varmaz göŋlinde üstüvārı

9. Sa‘īd Ata varursın yoldan ḫabar vėrürsin
gel hünerüŋ varısa ḫalḳa göster dīdārı

X

1. yėr yüzi etüm tenüm aḳar ṣulardur ḳanum
taḥḳīḳ burcından ṭoġdı uyaḳmaz benüm günüm

2. ṣavul yolumdan ṣavul sözüm varlıḳdan degül
beni saġışdan koġıl ‘ışḳ esrügidür cānum

3. deŋizler misli baŋa ḳalurlar degme yaŋa
100[a] hėç ṣağış ėrmez aŋa yavı vardı nişānum

4. ḳar yaġmur gözüm yaşı nėderem yay u ḳışı
‘ā... ...z ġavġālar benüm ünüm

5. ges başum aḳıt ḳanum bulaşsun etüm tenüm
alnuma bu yazıldı eren benüm sulṭānum

6. yėller gibi eseyin yėri göge aṣayın
ṭaġlar çöksi baṣayın eşkere bī-nişānum

7. göyneyim ezileyin taḳdīrde düzileyin
felekde süzileyin ‘aceb söyler ḳānūnum

100[b] 8. cevlān gösterem saŋa beni ya seni baŋa
tabanum işüm öge murāda dege cānum

9. ben beni yavı ḳılsam istesem seni bulsam
ya ben küllī sen olsam sensin cān u cihānum

10. Sa‘īd sen ne söylersin ne ‘imāret eylersin
‘imāret ḳandan baŋa ḫarāblıḳda dükānum

XI

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. bir ulumuz vardur bizüm Çalap aŋa benüm dėdi
her ne kim dilersek vėrür cömerddür adı

101[a] 2. yögirdür uçar ḳuşları vardur ḳudret issileri
cümle deŋiz canavarı andan diler mededi

3. kimüŋ ‘illeti yoġısa āzād ola dutsaġısa
kim ‘ışḳa giriftārısa ol ola anuŋ adı

4. vāllāh anuŋ ḥürmetine inanuruz mürvetine
aŋa muḥibb olanları yandurmayısar ṭamu odı

5. anuŋ luṭfı yavlaḳ delim anı sever Ḥayy u ‘Alīm
dāyim anı dėsün dilüm göŋlümdedür ‘ışḳ odı

6. ṣohbetine ėren gişi aŋmadı hėç ayruḳ işi
101[b] Ḥācım yüzin gören gişi yārlıḳların elden ḳodı

7. zihī ḫıl‘at zihī devlet zihī ‘aṭā zihī himmet
Sa‘īd eydür yüz biŋ minnet Ḥācım baŋa benüm dėdi

XII

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. negāh yaġma eyledi ‘ışḳ odı cānumuzı
hėç kimse nėtelikden vėrmez nişānumuzı

2. nėce nişān vėreler ḳanḳı yoldan ṣoralar
çün elden bıraḳdurdı dīn ü īmānumuzı

3. ne īmāna baḳadur ne ḫod dīne ṭapadur
102[a] gendüyile bile dutar yıḳdı dükānumuzı

4. vėrdi birlikden şarāb ḳıldı dükānı ḫarāb
cümlesini terk ėtdük aşşı ziyānumuzı

5. ne aşşı var ne ziyān gelsün cānına ḳıyan
cümlesinden geçüben bulduḳ sulṭānumuzı

6. çünki oldı bilelik ḳaldı nėlik nėtelik
ayrulıḳ söylemege ḳomaz lisānumuzı

7. yüz biŋ lisāncı gelür yüz biŋ cān yolda ḳalur
yüz biŋ gözler göremez bizüm cevlānumuzı

102[b] 8. gözler nėte göriser kimse nėte ėriser
iki cihāndan öte ḳurdı seyvānumuzı

9. görelüm ėmdi bu kāndan ne biter bu ma‘denden
ayrılmazuz birlikden bulduḳ mekānumuzı

10. Sa‘īd ėmdi yöri var çün bir oldı bu ıḳrār
hėç maḳāmdan vėrmesün kimse nişānumuzı

XIII

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. Ḫudāvendā ḳulam ḥükmüŋe fermān
zīre sensin benüm derdüme dermān

103[a] 2. senüŋ işlerüŋe kimse ḳarılmaz
‘ālimler cümlesi yolında ḥayrān

3. bėzedüŋ yėr yüzin raḥmet nūrıla
yaratduŋ gökleri bu yėre seyvān

4. ebedsin senden ayruġı fenādur
ḳanı yėl götüren taḫt-ı Süleymān

5. ḳanı ser-vaḳt-ı Şīrīnile Ferhād
ḳanı ol Cālīnūs Ḥakīm-i Loḳmān

6. bular gecdi belürmedi nişānı
103[b] çüridi tenleri cānları penhān

7. oḳı *bismillāhirraḥmanirraḥīm*i
geh senüŋ cānuŋa ola nigehbān

8. Sa‘īd sen sırruŋı cāhile dėme
ne bilür sözüŋi daġdāġ-ı ḥayvān

XIV

wa-lahu ayżan “bu da onun gibi [Said’in şiiridir]”

1. ‘ışḳ üni ‘arşa ėrer ‘ışḳ gözi dīdār görer
‘ışḳa yarayan göŋül muṭlaḳ dīdāra yarar

2. ḳāb-ı ḳavseyn ü zünnār birlik içinde döner
104[a] ‘ışḳıla uçan göŋül ḳanda ḳılısar ḳarār

3. sen cānı ‘ışḳa ḳoşma sözile ‘ışḳdan aşma
cümle ‘ālem ḫalkı yol dün ü gün ‘ışḳdan ṣorar

4. ‘ışḳ da‘vīsi uludur ‘ışḳ ḫışımı bellüdür
iki cihān ‘ilmini ‘ışḳ bir adımda dėrer

5. ‘ışḳ yoḳlıḳ ḳabūl ėder varlıġın ḳoyup gėder[5]
[varlıḳ mülkinden soŋra ‘ışḳ ebed ‘ömür sürer

6. dirligin ‘ışḳa vėrüp gendü ‘ışḳa ḳul olup
Ḫunkār ‘ışḳın ögmedin bu Sa‘īd neye yarar]

XV

104[b] [*wa-lahu ayżan*]
[eksik]
beşāret olmaya-mı şöyle sor ol bizi

2. nėce söyleyem anı cāndan içerü cānı
cānlara cān olanı şol cān bahāsı sözi

3. cān ṭuya cān sözini dost göre dost yüzini
cānıla izleyeler cānlara gėden izi

4. söz dėsem söz-mi ola degme söz rāz-mı ola
105[a] hem rāzıla söyleyem şol rāzı gizlü sözi

5. ‘āşıḳlaruŋ rāzından ṭatlulıḳ deŋizinden
bir söz ṭaşra şıçrarsa ḥayrān eyleye bizi

6. şıġışmaz degme dile varmaz degme göŋüle
Sa‘īd kim siŋiriser bī-nihāyet deŋizi

[5] Yaprağın bu dizeden sonraki kısmı yırtıktır. Biz de Gölpınarlı’dan yararlanarak yazı çevrimli yazdık.

Sözlükçe

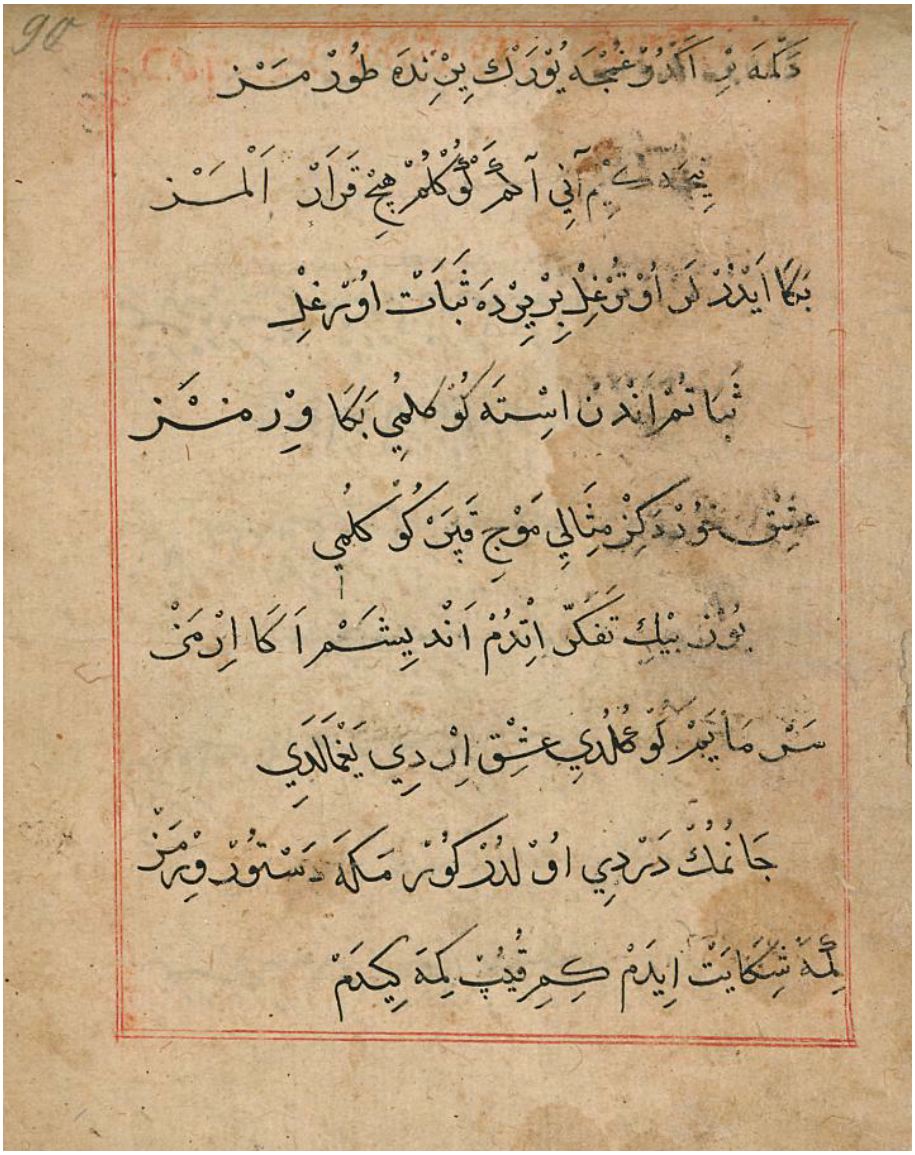
Metin okumada yardımcı olması amacıyla buraya bazı kelimeler ve kısaca anlamları verilmiştir.

‘aceb : çok tuhaf
ad- : atmak
aġ- : çıkmak, yükselmek
‘Alīm : “herşeyi bilen” Tanrı
anuŋ : onun
aŋa : ona
artuḳ : fazla, başka
aṣṣı : fayda
‘aṭā : esirgeme, şefkat
az- : yoldan çıkmak
āzād : özgür
‘Azāzīl : İblis, Şeytan
bahā : paha, değer
bāḳī : sonsuz, ebedî
başar- : elde etmek
bātın : iç yüz
Bāyezīd : sufi Bayezid-i Bestami (9. yüzyıl)
bāzār : pazar
beşāret : müjde, sevinç
bėze- : süslemek
bī-gümān : kuşkusuz
bilelik : beraberlik
bī-nihāyet : sonsuz
bī-nişān : işaretsiz
buraḳ : semavî binek
Cālīnūs : Bergamalı filozof ve başhekim Galenus (MÖ 2.-3. yüzyıl)
canavar : canlı
Çalap : Tanrı
çöksi : ağırlık
daġdāġ : gürültü, patırtı
da‘vī ėt- : iddia etmek
degme : sıradan, herhangi; seçme
delim : çok, fazla
dellāle : ücret
dėr- : toplamak
devlet : talih, mutluluk
dīdār : görünüş
dīvāne : deli, çılgın
dutsaḳ : tutsak
ėl : yabancı; memleket
ėmdi : şimdi
ėn- : inmek
ene’l-ḥaḳ : “ben Hakkım” sözü, Hallac-ı Mansur’un öldürülmesine yol açan söz
esrit- : sarhoş etmek
esrük : sarhoş
eşkere : âşikâr, açık
ėyit- : duyurmak, işittirmek
eyle tut : öyle var say!
eyt- : söylemek, sormak, cevap vermek”
fenā : yokluk
garḳ ol- : boğulmak, batmak
gey : iyice
gez : kez
giriftār : tutulmak
göyün- : yanmak
Ḥācım : Hacım Sultan (14.yüzyıl), Hacı Bektaş-ı Velî’nin halifesi
Ḥakīm-i Loḳmān : Lokman Hekim, ölümsüzlük

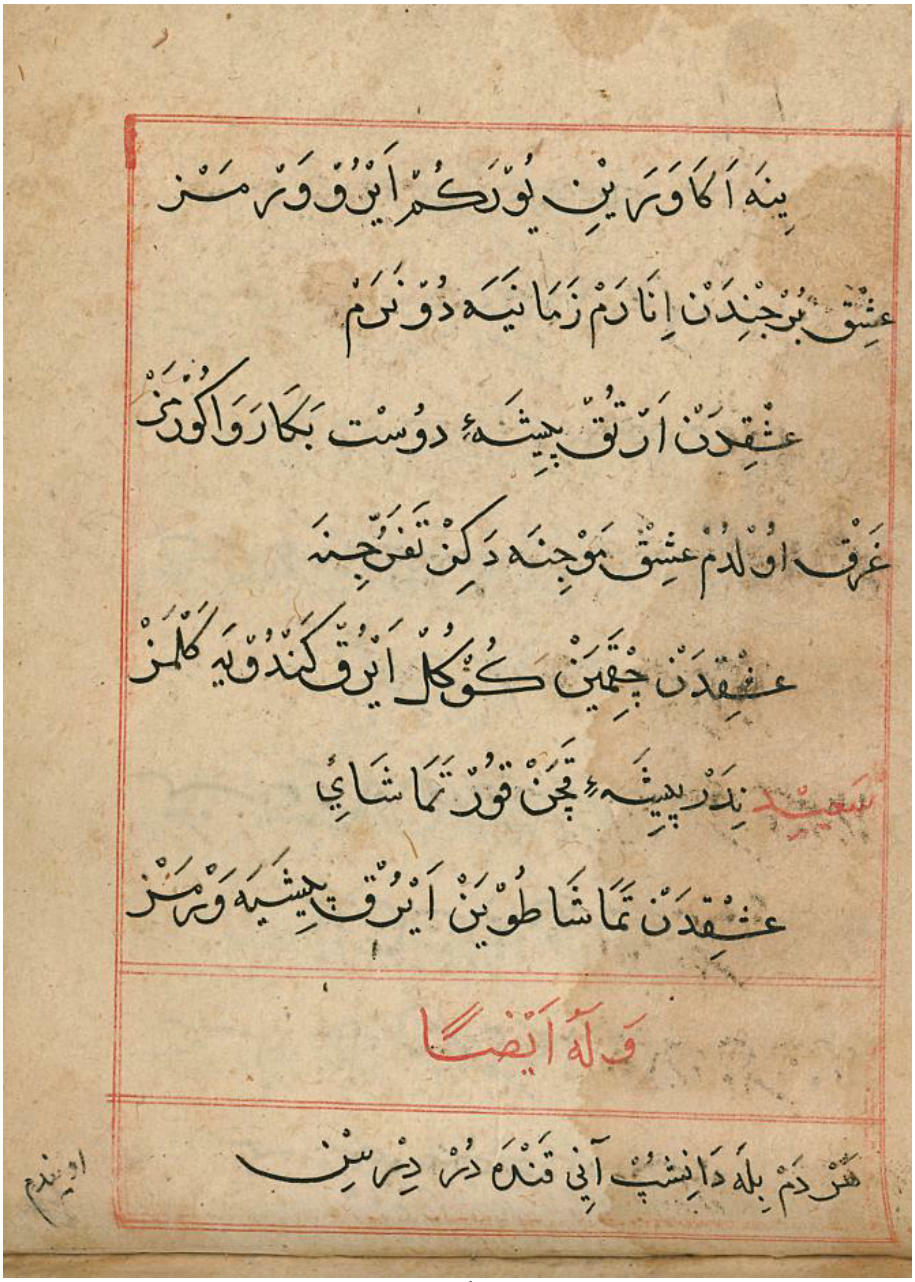
iksirini bulduğu varsayılan hekim
ḥayrān : şaşkın
Ḥayy : "her zaman diri olan" Tanrı
her dem : her zaman
ḫıl'at : hilat, kaftan
ḫırīdār : alıcı
ḥicāb : utanma
ḫod : kendi, bizzat
Ḫudāvendā: ey Efendi! ey Tanrı!
Ḫunkār : Sultan (Hacı Bektaş-ı Velî)
ıḳrār : yola girme, intisap etme
'ışḳ : aşk
'illet : hastalık
'imāret : bayındır
issi : sahip
izle- : takip etmek, izinde yürümek
ḳāb-ı ḳavseyn: kulun Tanrıya yaklaşmasındaki son sınır
kān : maden kaynağı
ḳanda : nerede
ḳandan : nereden
ḳanı : hani
ḳanḳı : hangi
kap- : kaplamak
ḳarıl- : karışmak
ḳatı : çok
Ḳayyūm : "başkasına muhtaç olmayan, her zaman var olan" Tanrı
kibriyā : ululuk
ḳoş- : katmak
küllī : bütün
Manṣūr : sufi Hallac-ı Mansur (9.-10. yüzyıl)
meded : yardım, imdat
mekr : hile, düzen
mevc : dalga
Mevlī : Mevla
meyl : istek, arzu
minnet : bağış, lütuf
miskīnlik : Tanrı karşısında âciz s olma
muhibb : ilgili, seven
Mūsī : Hz. Musa
mürvet : lütufkârlık
nėçe : nasıl
nėçün : niçin
negāh : zamansız
neng ü 'ār: utanma, ar
nėt- : (<ne ėt-) ne etmek
nėtelik : nasıllık
nevmīd : ümitsiz
nigehbān : gözcü, bekçi
nişān : işaret, iz
od : ateş
oldur : odur
oş : şu
penhān : gizli
pīşe : iş, amel; bir çeşit kaval
rāz : giz, sır
ṣad hezār : yüz bin
saġış : hesap, düşünce
ṣatu : satış
ṣebāt ur- : kararlılık göstermek
sermest : sarhoş
seyvān : çadır, otağ
siŋir- : içine akıtmak
ṣun' : yaratma
Süleymān : Hz. Süleyman, kuş dilini bilmesi ve tahtı ile ünlü
şer' : şeriat
şėş- : çözmek
şeyẕā : aşk sarhoşu, çılgın
ṭā'at : ibadet

taḥḳīḳ : Tanrıya ulaşma gayreti
taḳdīr : kader
ṭamla : damla
ṭamu : cehennem
ṭapu : huzur, kat
ṭarīḳ : yol
ṭart- : çekmek
teferrüc : gezinme
temāşā : görünüş, izleme
tevfīḳ : yardım
tīmār : bakım, bakma
ṭoġrı : doğru
ṭop : bütün, tamamen
Ṭūr : Tur-ı Sina, Sina Dağı
ṭuy- : duymak, hissetmek
üküş : çok
üstüvār : sağlam, dayanıklı
yaḳīn : kesin, doğru
yārlıḳ : dostluk
yavı ḳıl- : yitirmek
yavlaḳ : pek, çok
yögirt- : koşturmak
ẓāhir : dış yüz
zī : ne güzel
zihī : ne güzel
zinhār : asla
zünnār : papaz kuşağı

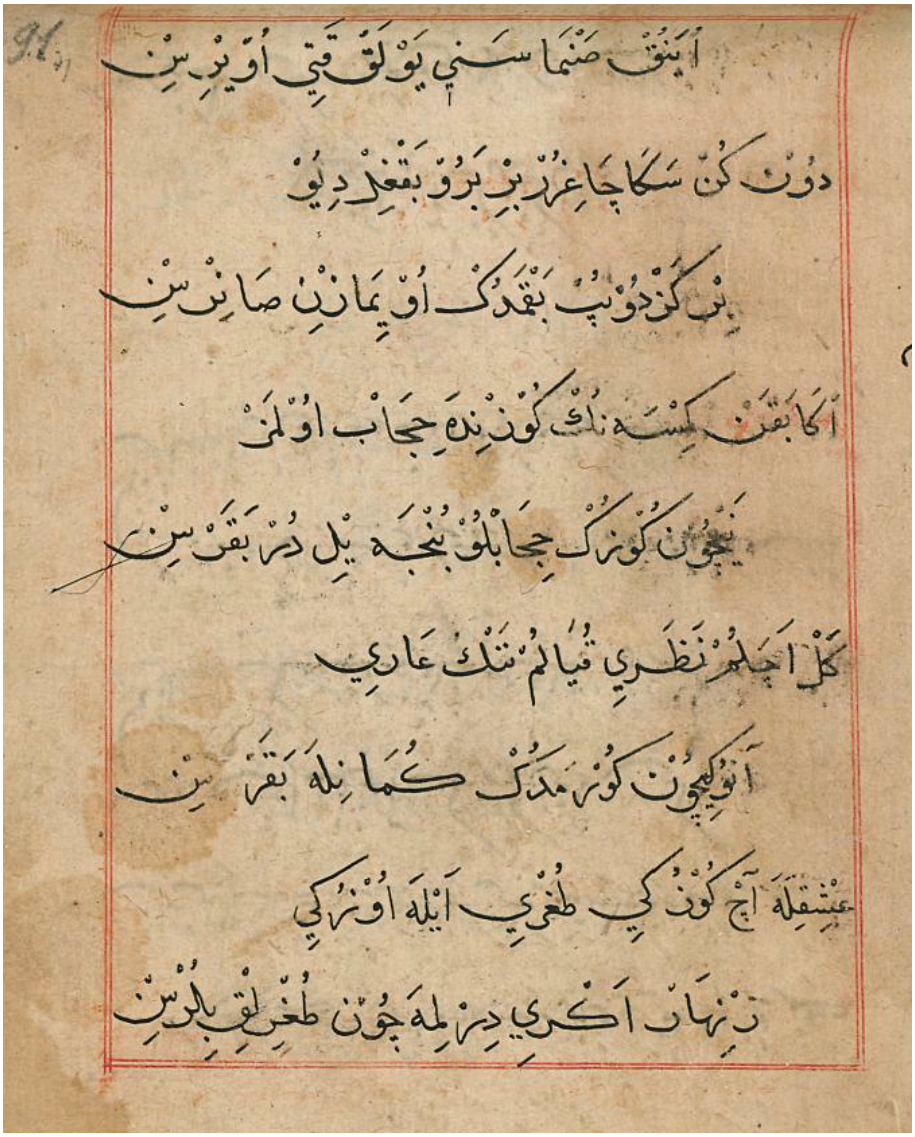
Şiirlerin Özgün Biçimleri

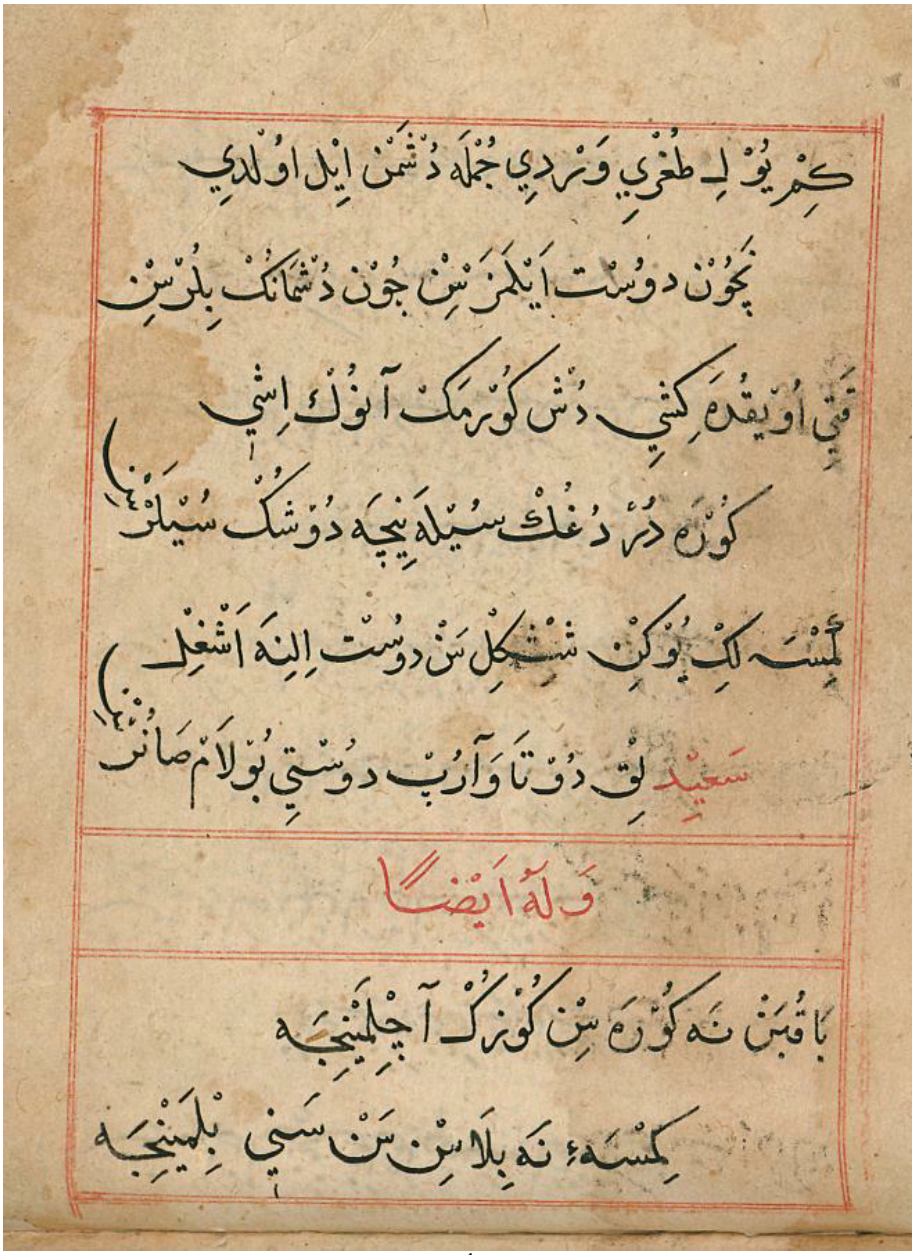
90[a]

90[b]

91[a]

كِمْ يُولِ طغْرِي وَرْدِي جُمْلَه دُشْمَنْ اِيل اُولْدِي

نَجُونْ دوسْت اَيْلَمَزْسِنْ جُونْ دُشْمَانَكْ بِلُرْسِنْ

قَتِي اُويقُدَه كِتِي دُشْ كُورمَكْ آنُوكْ اِشِي

كُونْدُزْ دُرْ دُغْكْ سِيلَه يِنجَه دُوشَكْ سِيلَرْ

كِمْسَه لَكْ يُوكِنْ شَشْكِلْ سَنْ دوسْت اِلَه اَشْغِلْ

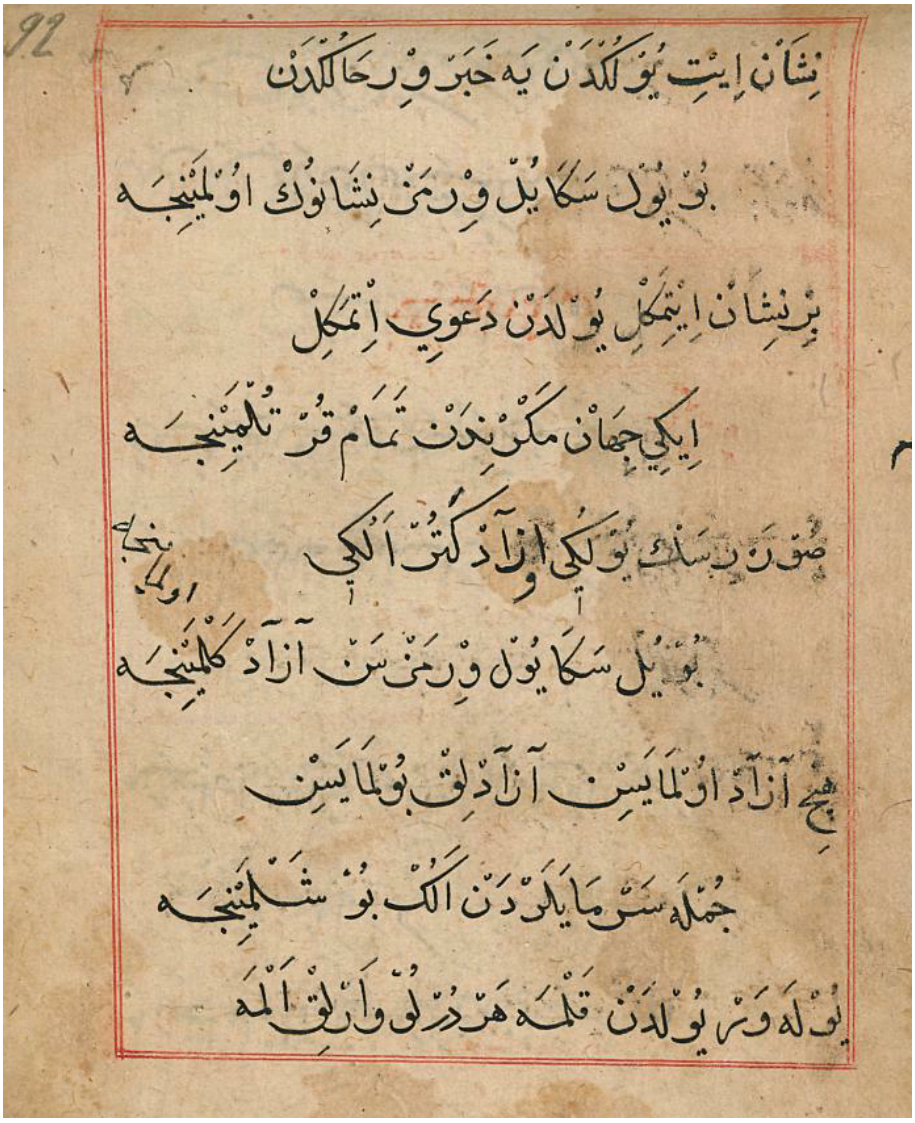
سَعِيدْ لِقْ دُوتَا وَآرْبْ دوسْتِي بُولاَمْ صَانُرْ

وَلَهْ اَيْضًا

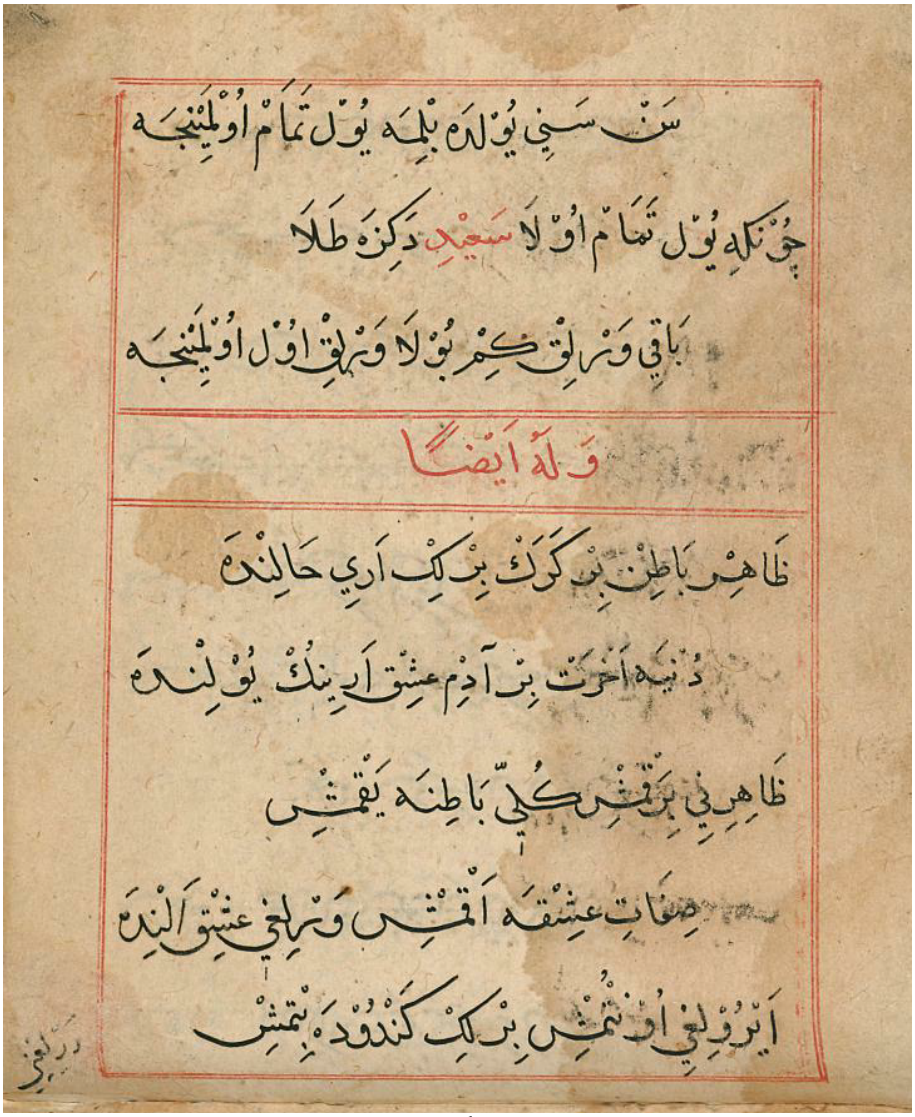
بَاقْمَنْ نَه كُونْدَه سِنْ كُورَكْ آچِلْمَيْنجَه

كِمْسَه نَه بِلاَسِنْ سَنْ سَنِي بِلْمَيْنجَه

91[b]

92[a]

سن سني يولده بلمه يول تمام اولمنجه

چونكه يول تمام اولا سعيد دكنه طلا

باقي ورلق كم بولا ورلق اول اولمنجه

وله ايضا

ظاهر باطن بركك بركك اري حالنده

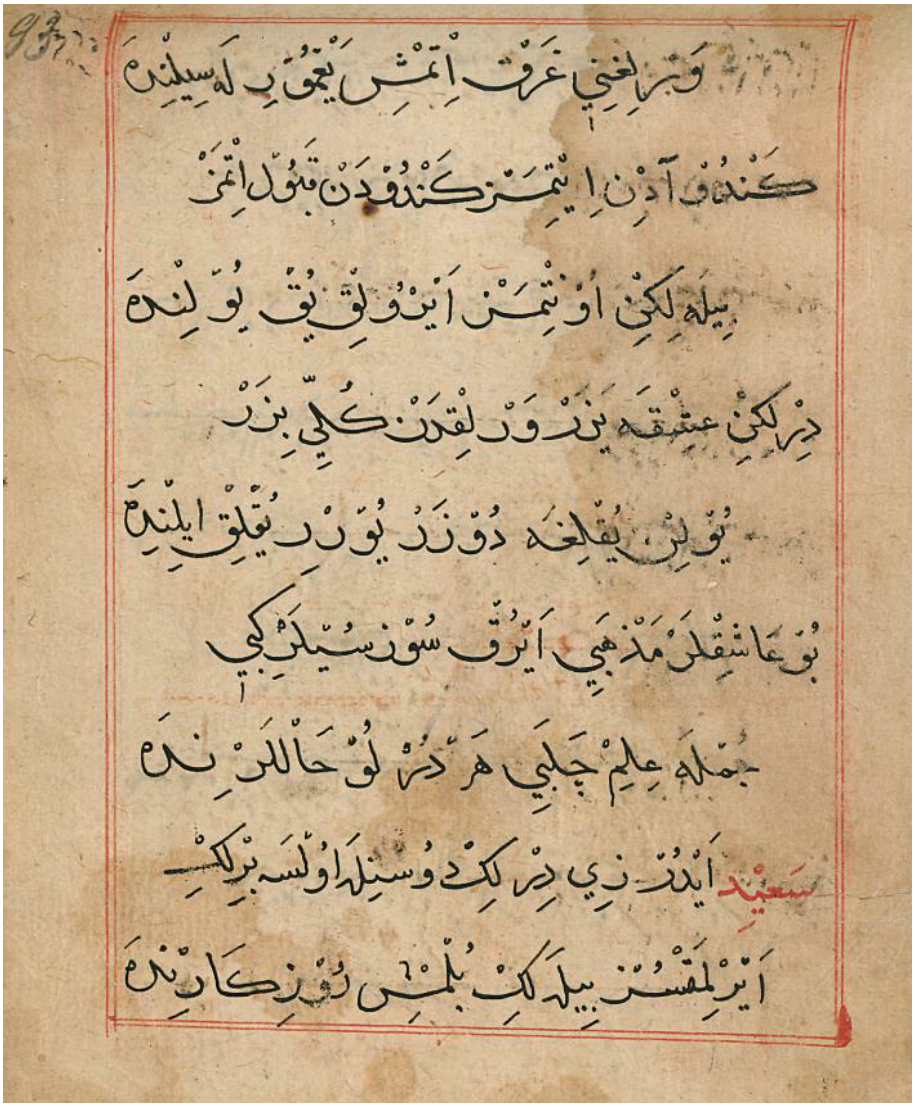
دنيه اخرت برآدم عشق ارينك يولنده

ظاهري برقش كلي باطنه يقمش

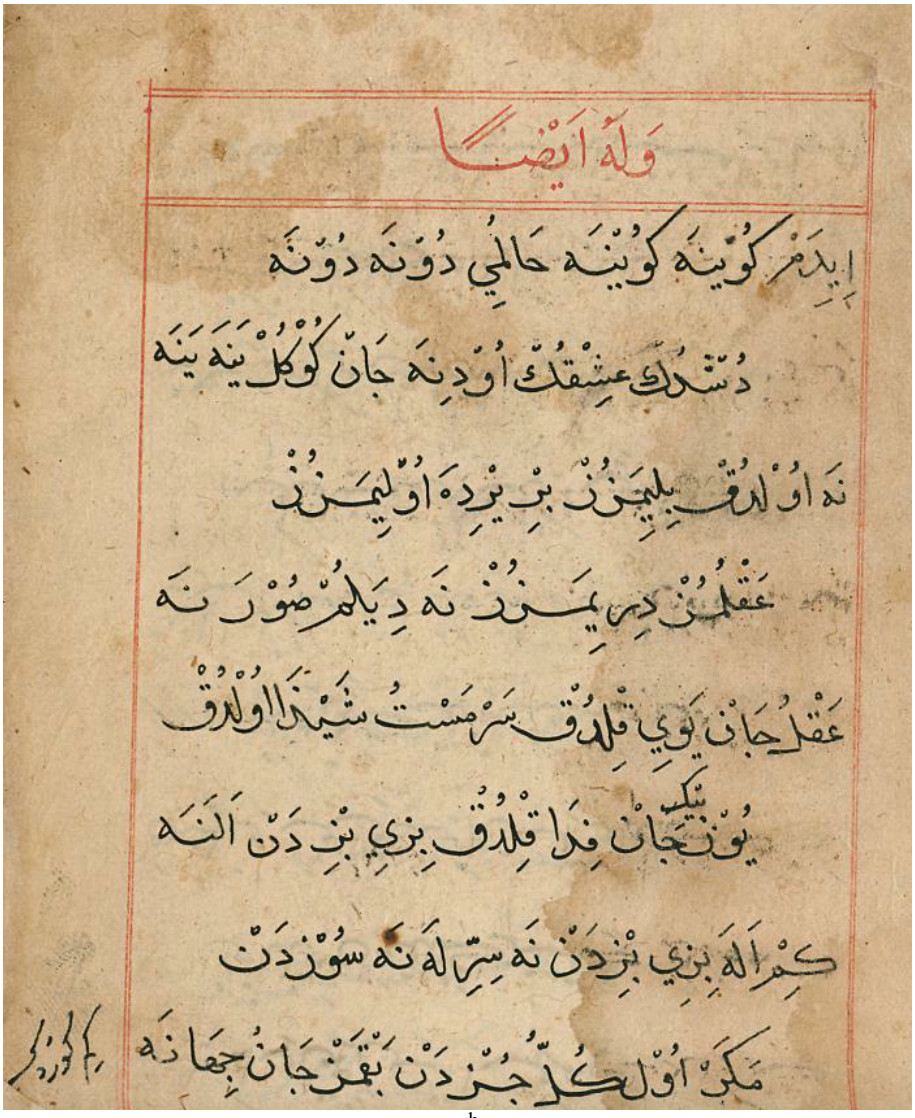
صفات عشقه اقمش ورلغي عشق النده

ايرولي اونمش بركك كندوده يمش

92[b]

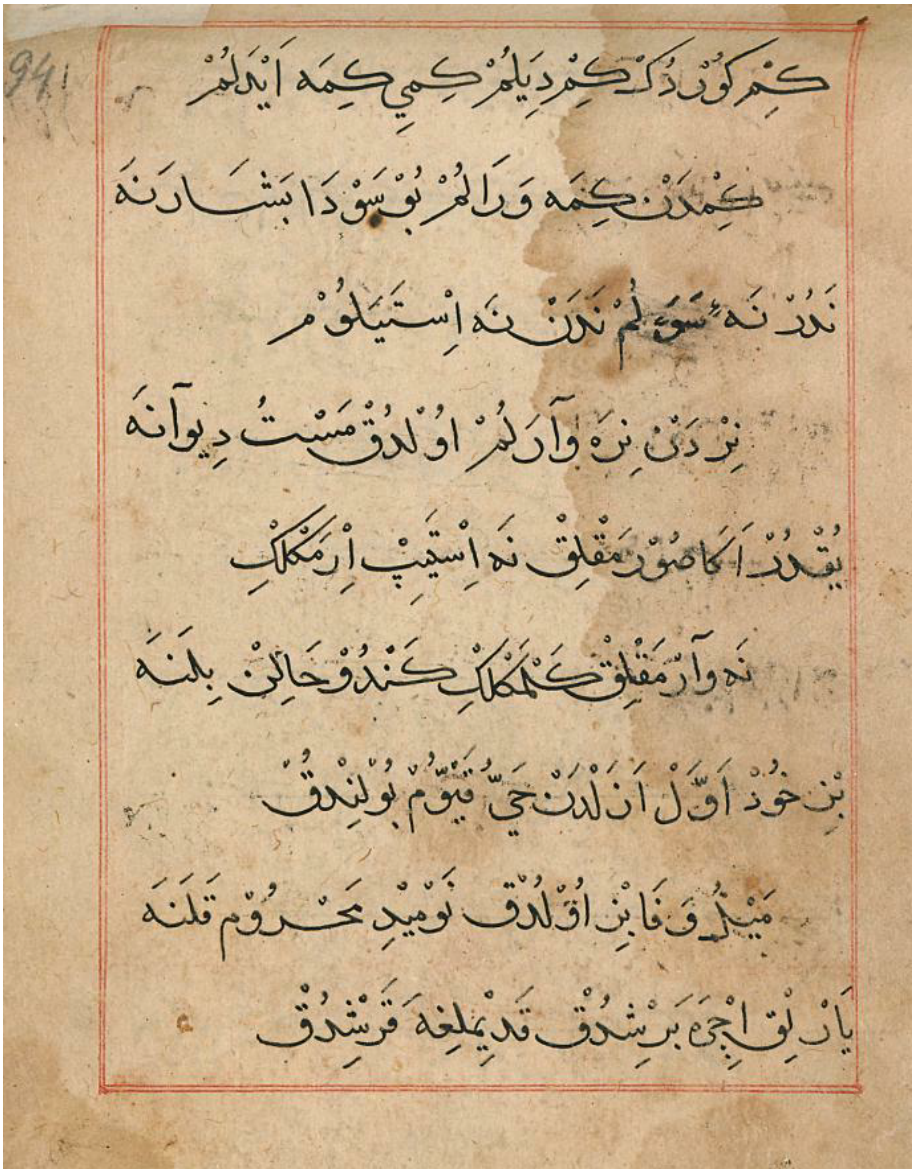
93[a]

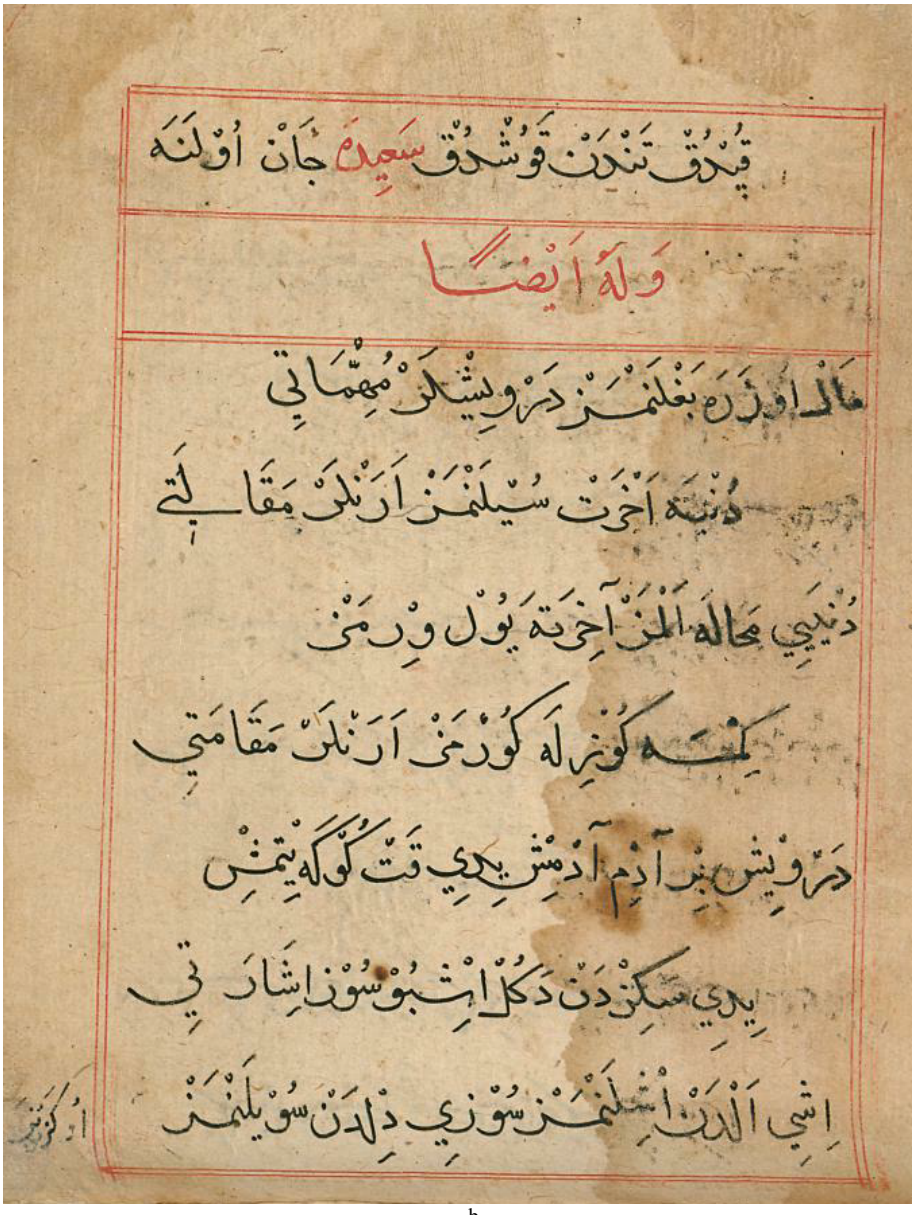
وله ایضا

ایدم کوینه کوینه حالمی دونه دونه
دشدک عشقک اودینه جان کوکلینه ینه
نه اولدق بلیمزز بر یرده اولیمزز
عقلمز در یمزز نه دیلم صورتنه
عقل جان یوی قلدق سرمست شیمدی اولدق
یونجان فدا قلدق بزی بن دن آلنه
کم اله بزی بزدن نه سر اله نه سوزدن
مکر اول کل جزدن بقمز جانجهانه

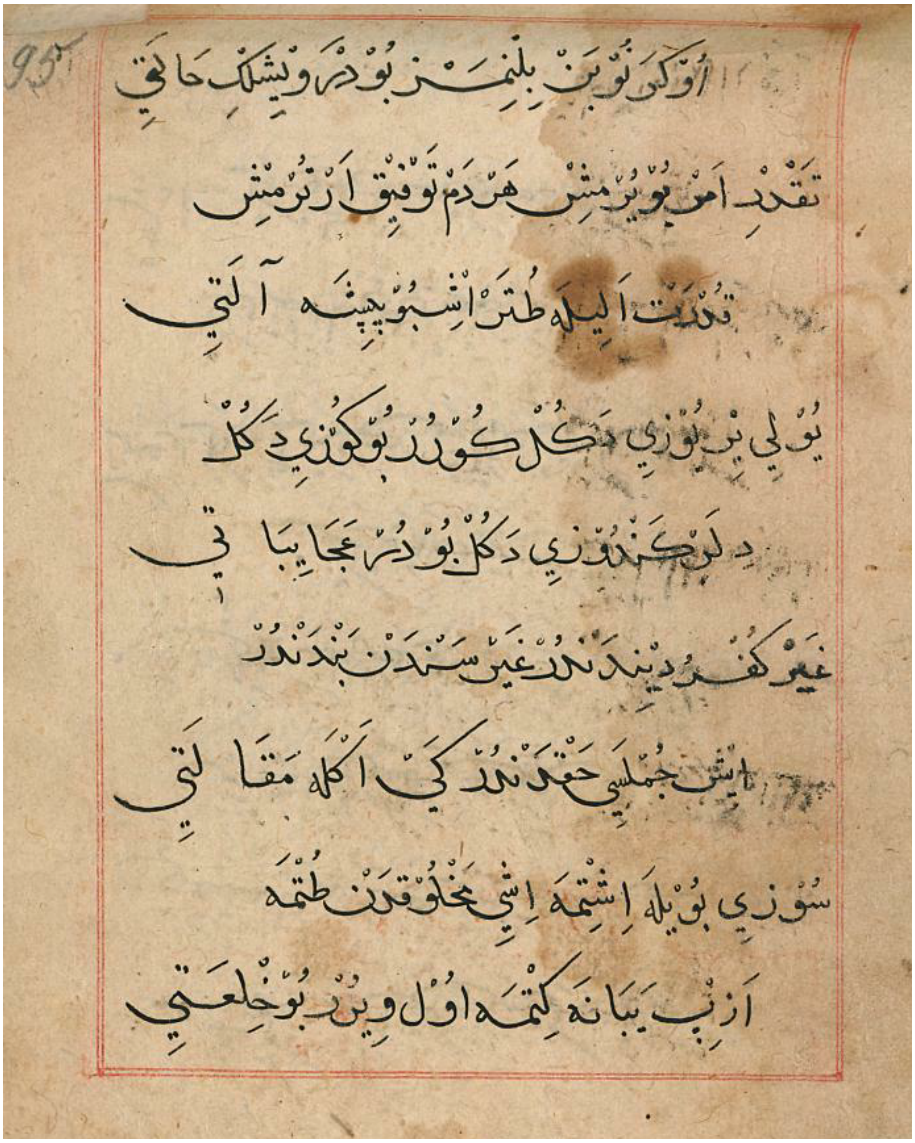
93[b]

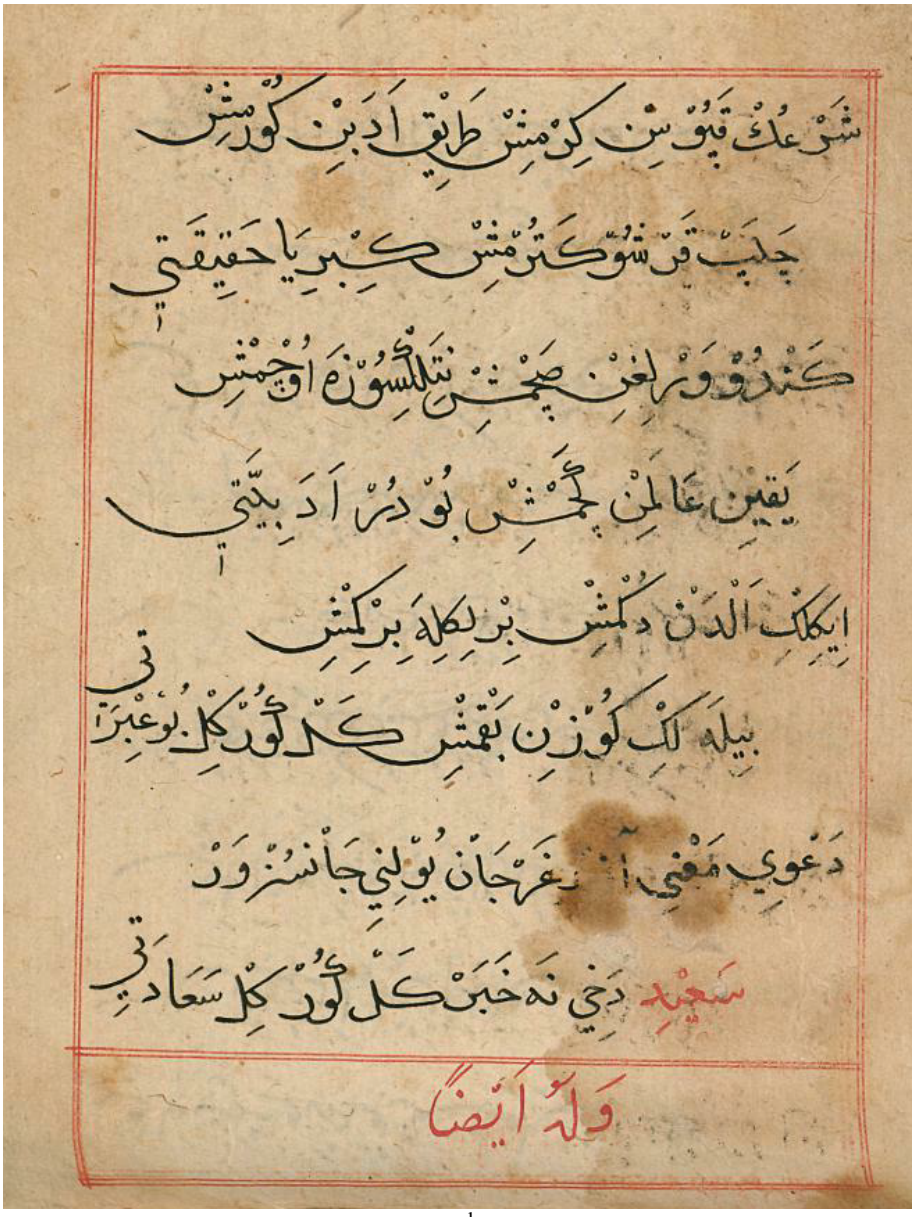
94[a]

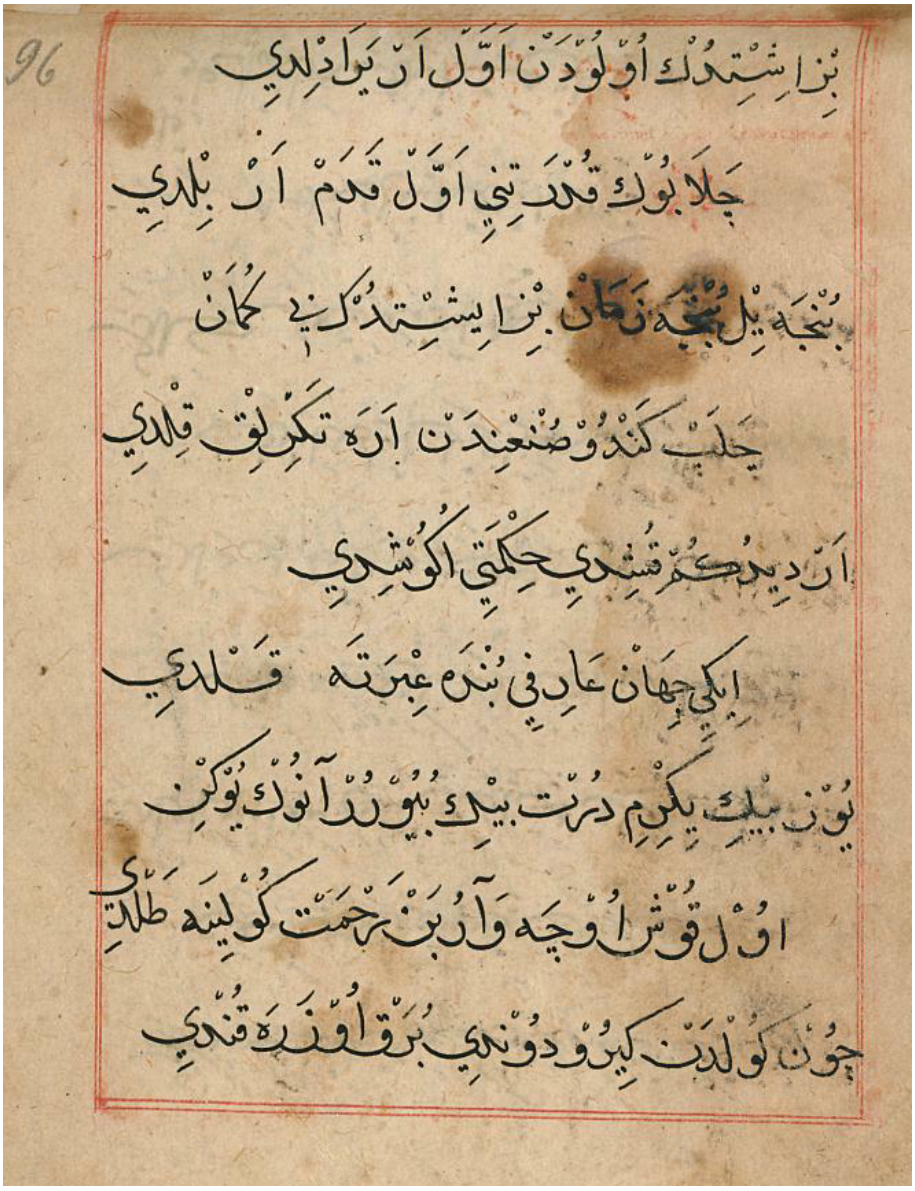
94[b]

95[a]

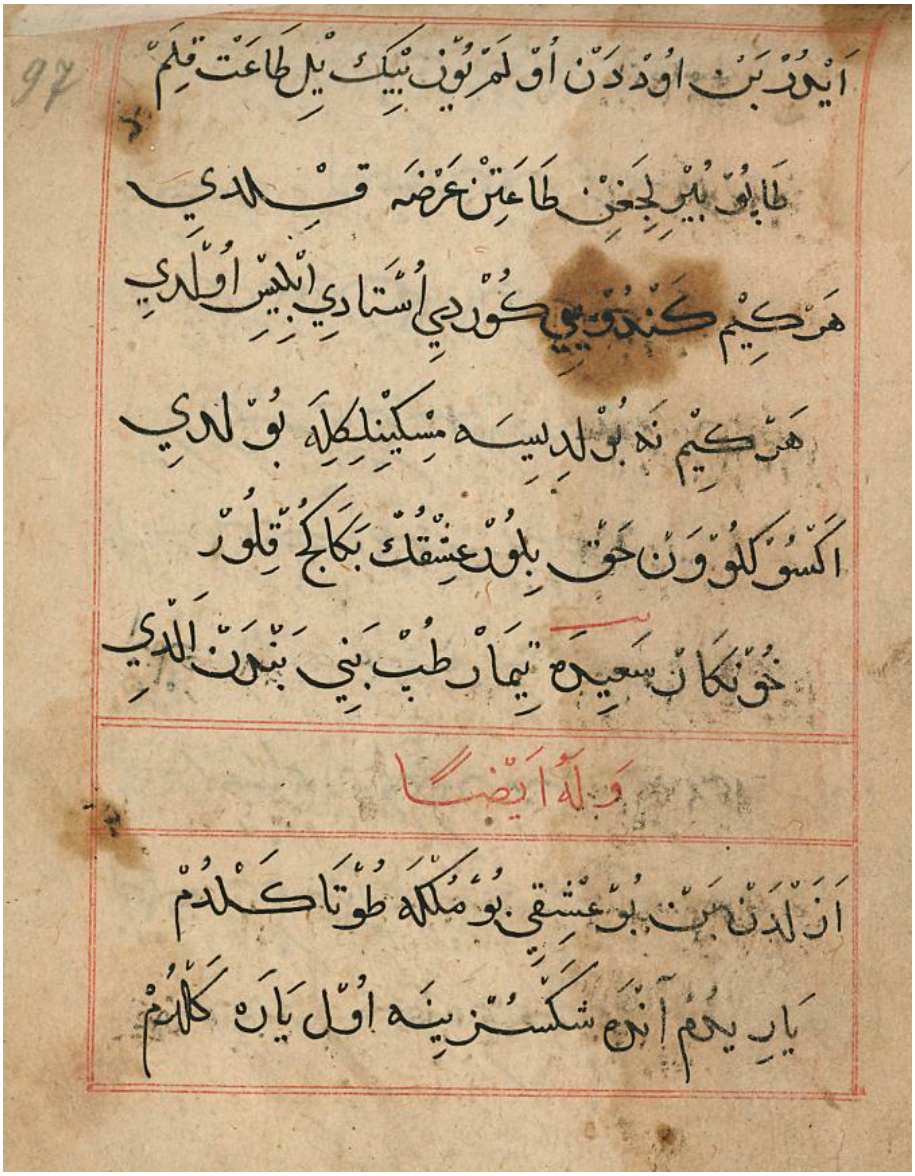
95[b]

96[a]

96[b]

97[a]

97[b]

98[a]

بو صورتہ کلایی آدم سعید اولایی

کربلندی پادشاہلق قولم شکرہ کلدم

وله ایضًا

التون اوزره یغلنمز بودر ویشلك بازاری

آلوك برنه ارمز عالمولك صدہزاری

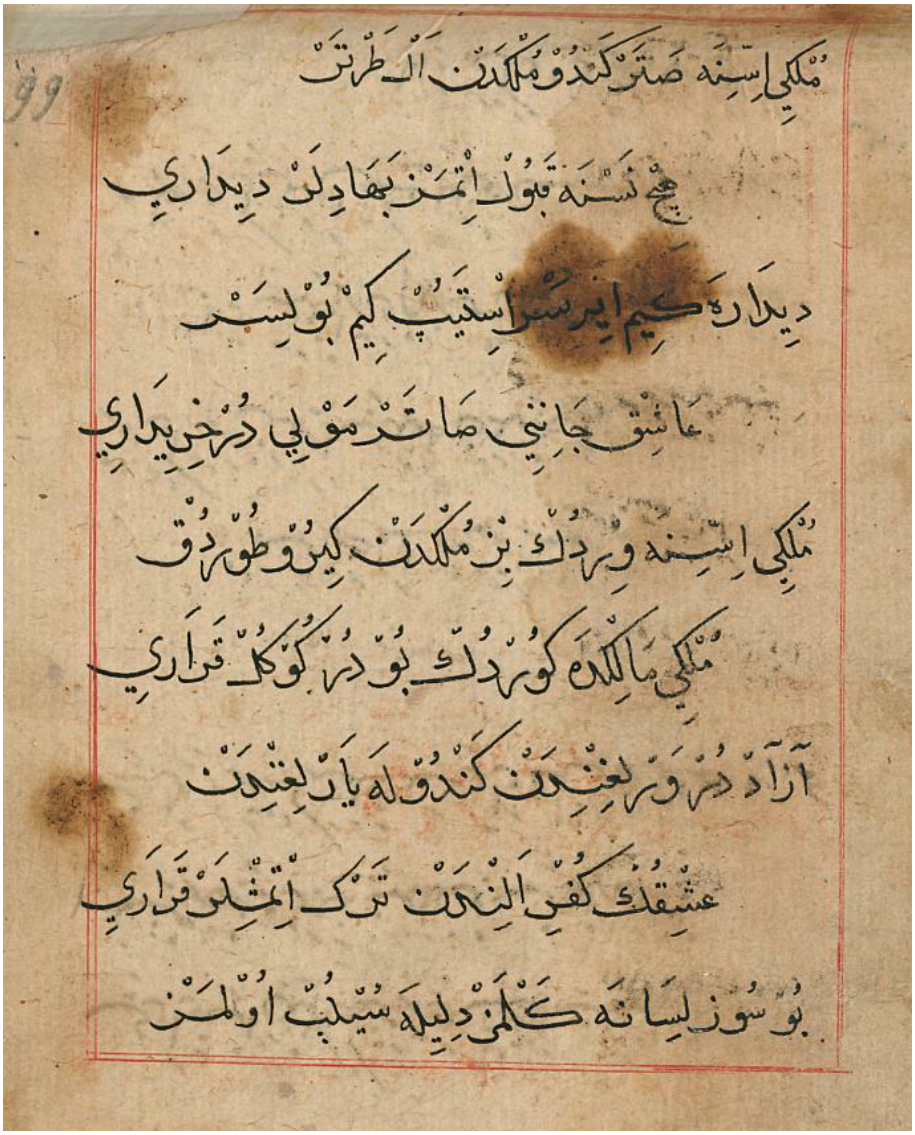
عشقدر دلاسی بللیدر بہاسی

جانیت بویوله ویرد کیم قله بو بازاری

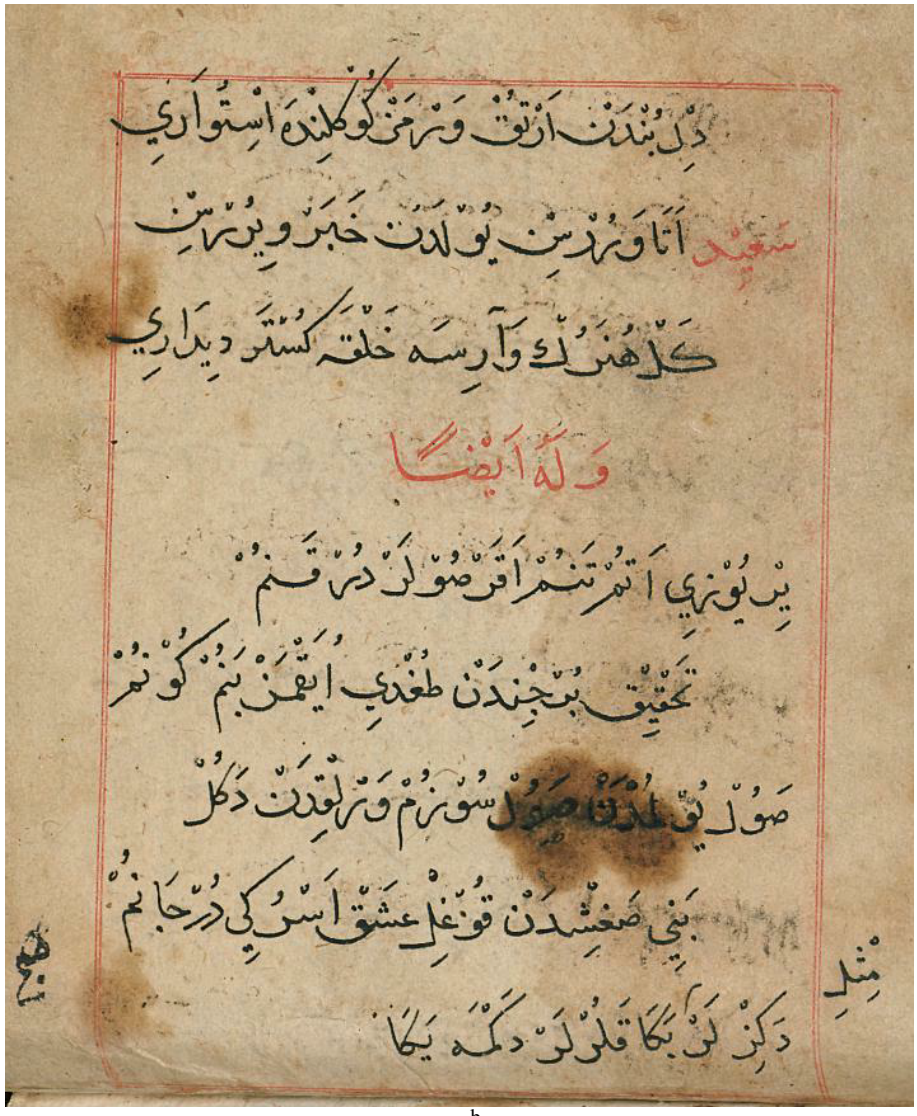
وار لغی یوغه صیر عمرین شکرانه ویرر

بو نلك کیبی صاتونلك کیم اوله خریداری

98[b]

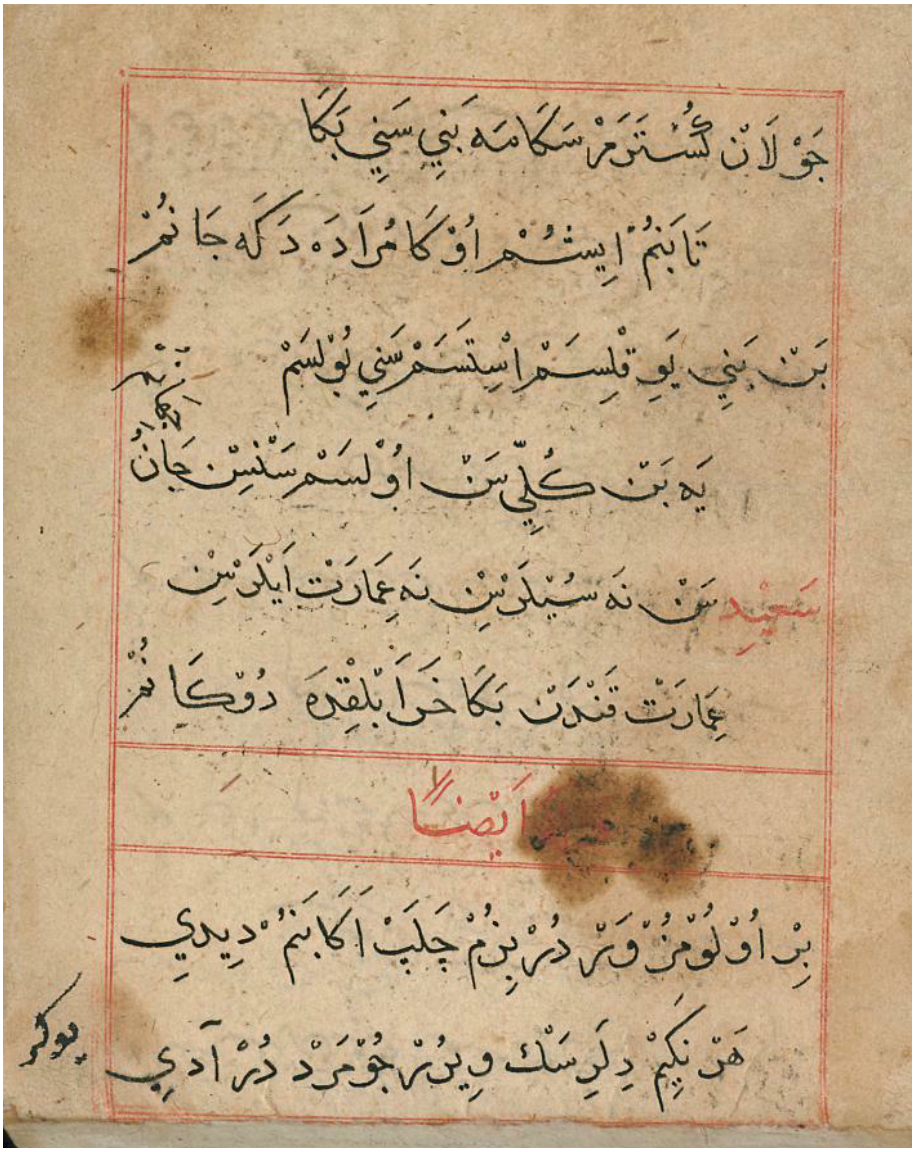
99[a]

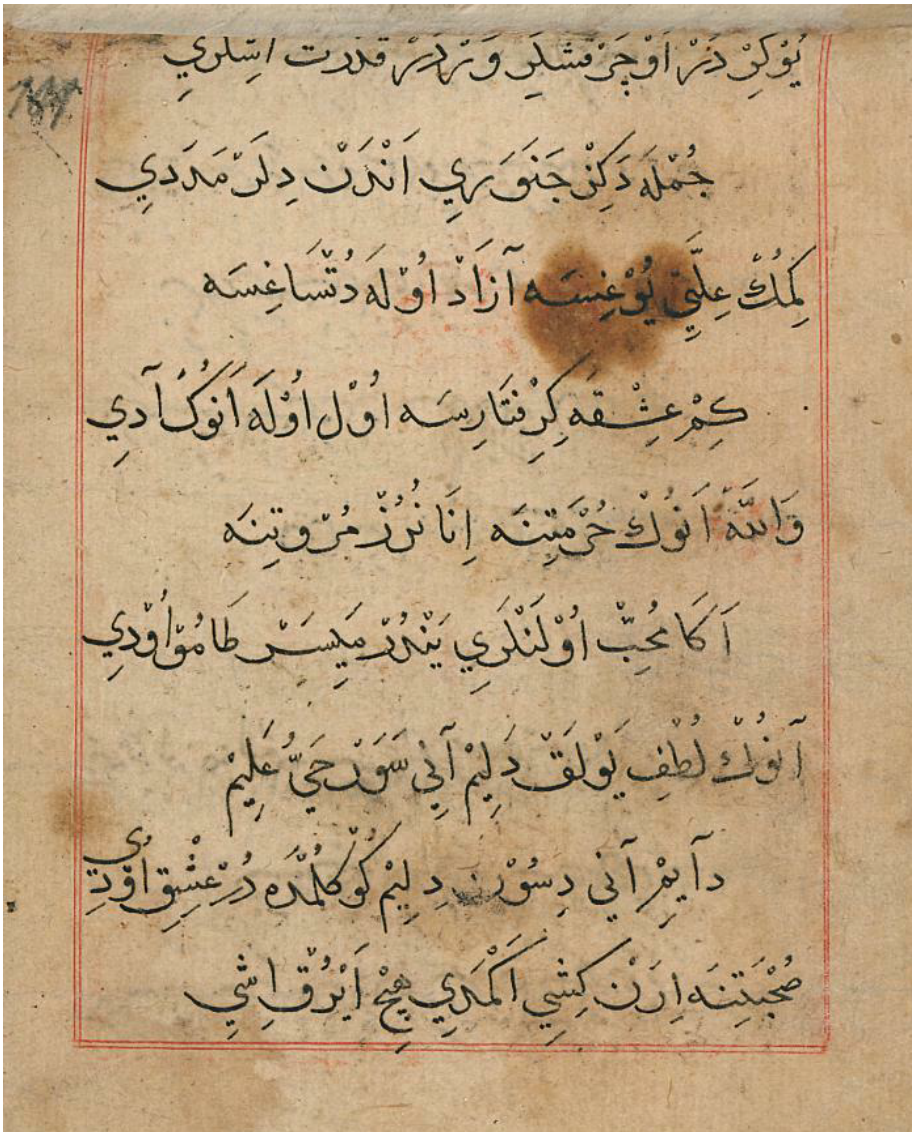
99[b]

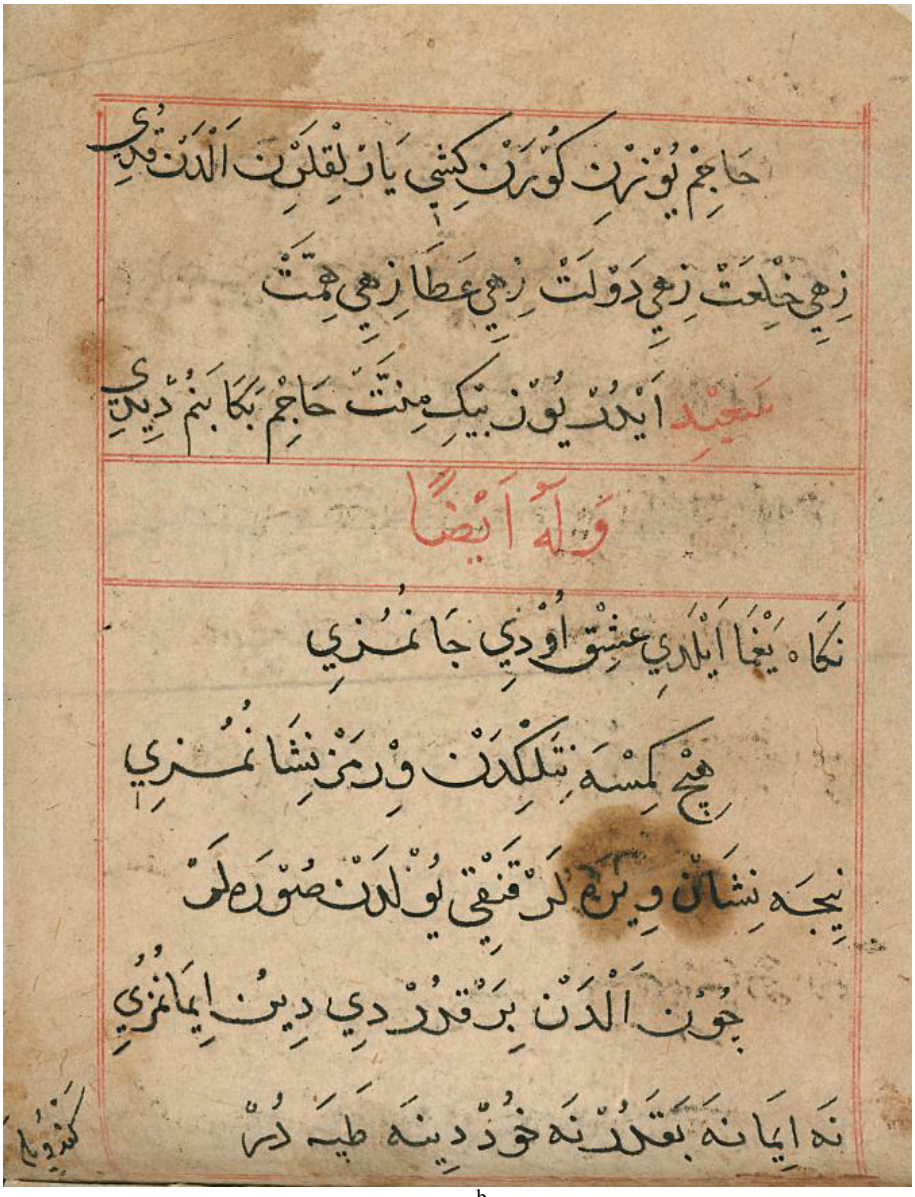
100[a]

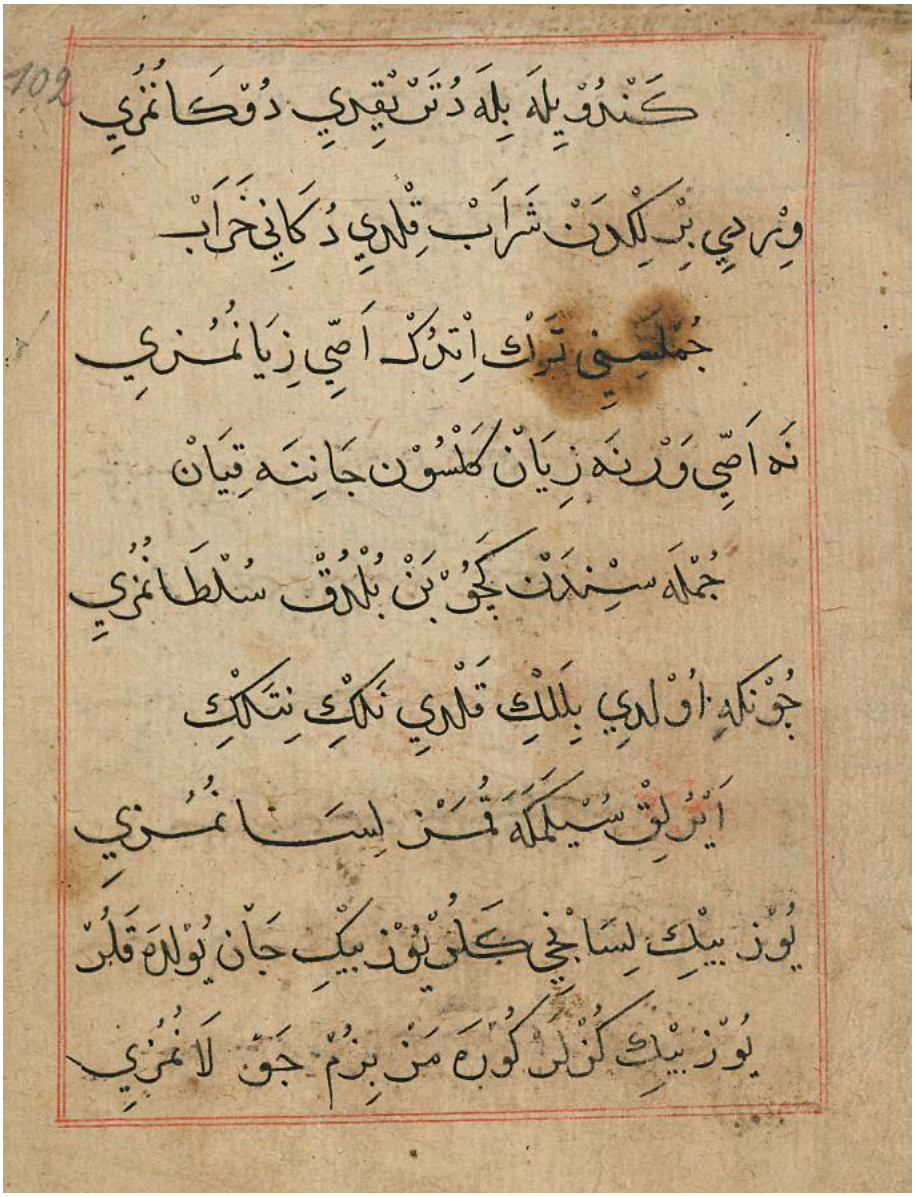
100[b]

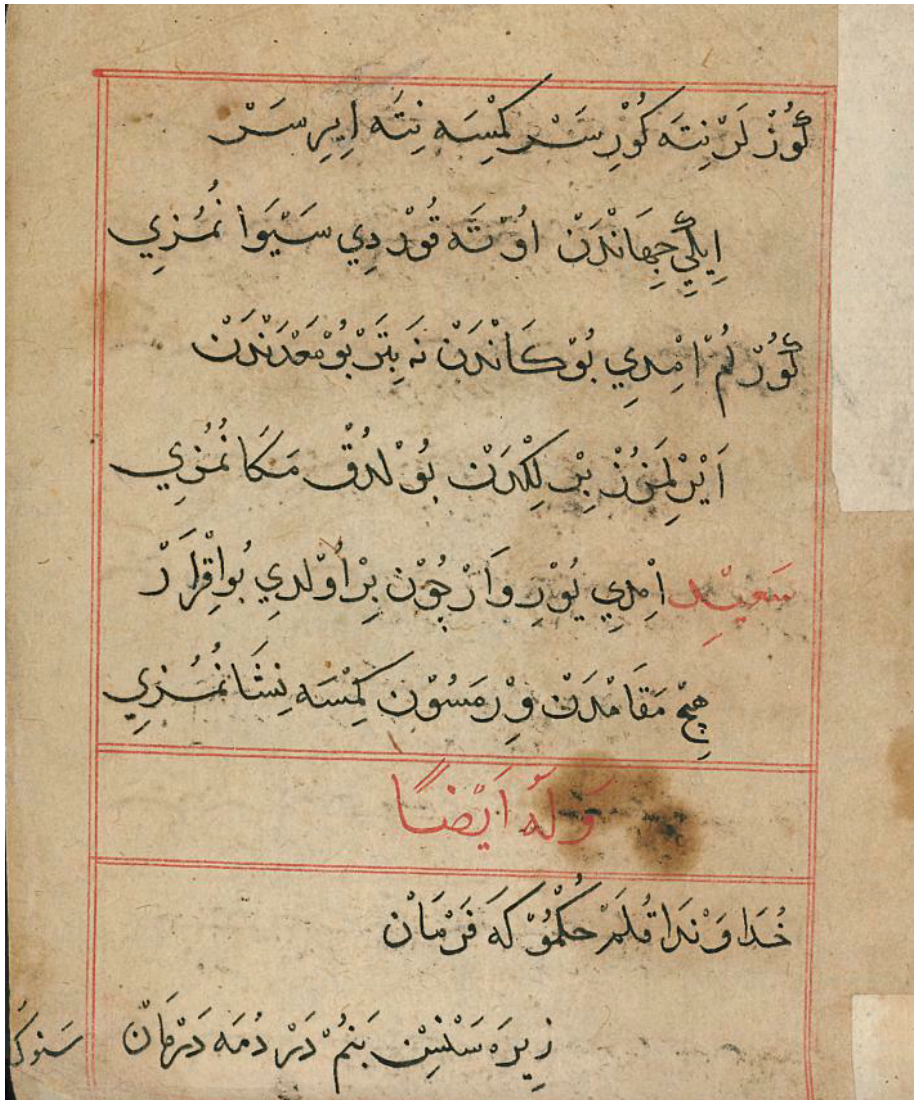
101[a]

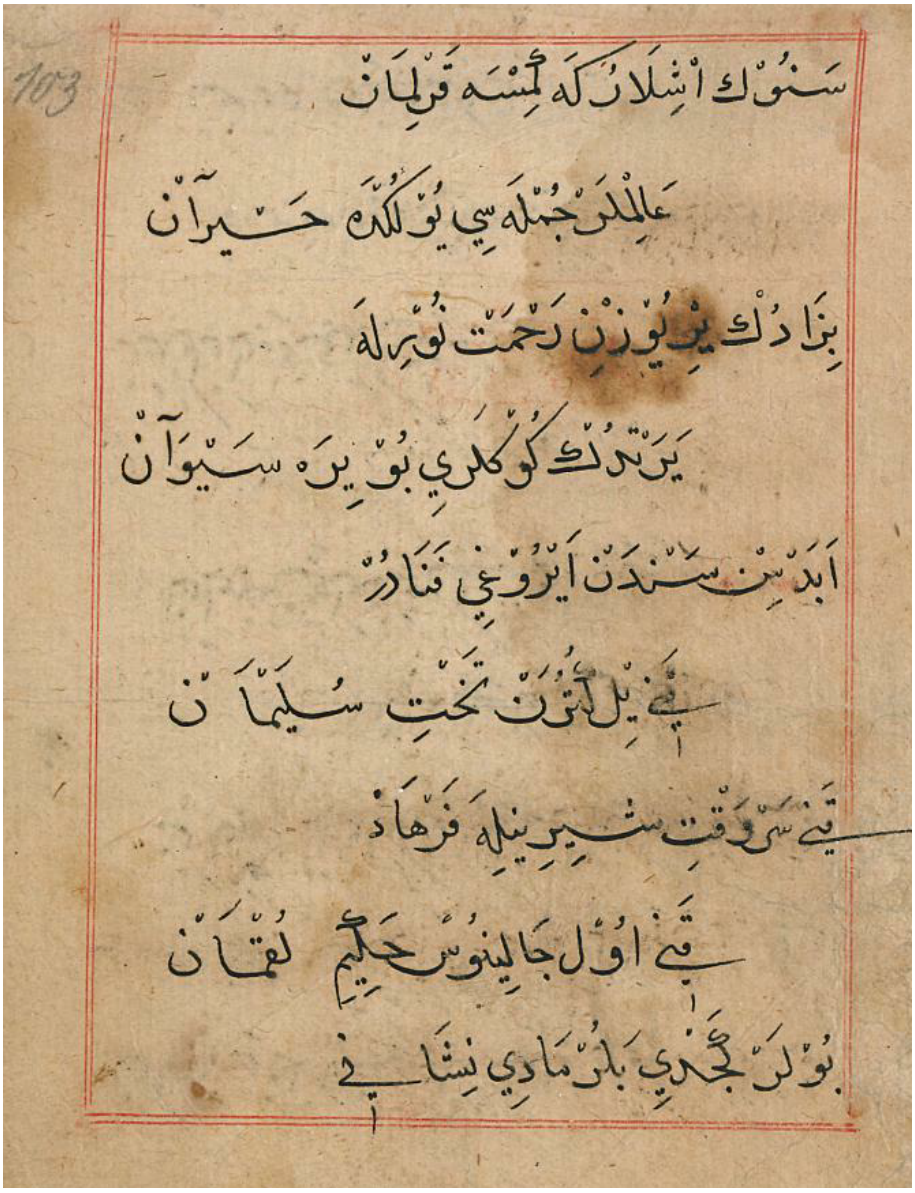
101[b]

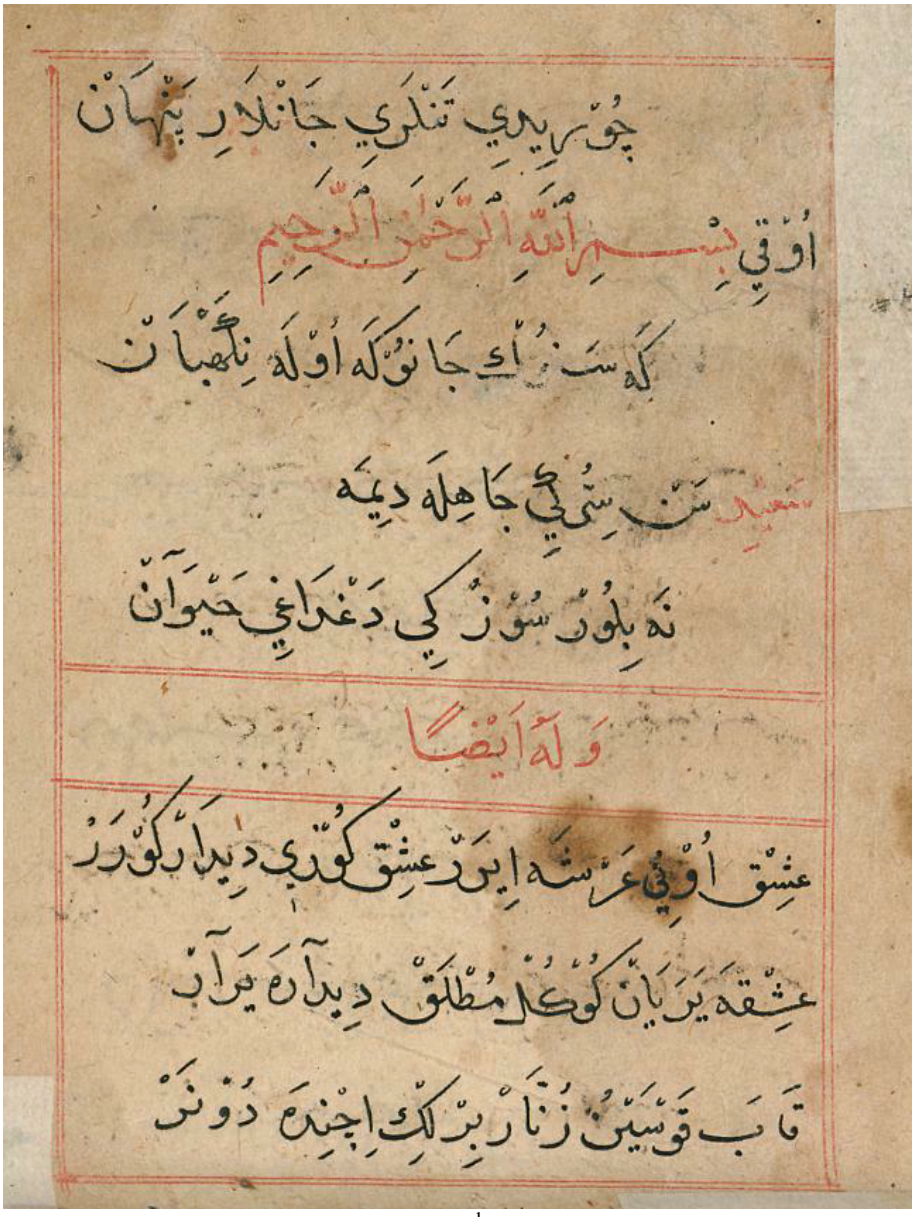
102[a]

102[b]

103[a]

چو ریدی تنلری جانلاره پنهان

اوقی بسم الله الرحمن الرحیم

کلمه سن ای جانوکله اولمه نلغبان

سعید سن سنی جاهله دیمه

نه بلور سوزکی دغدایی حیوان

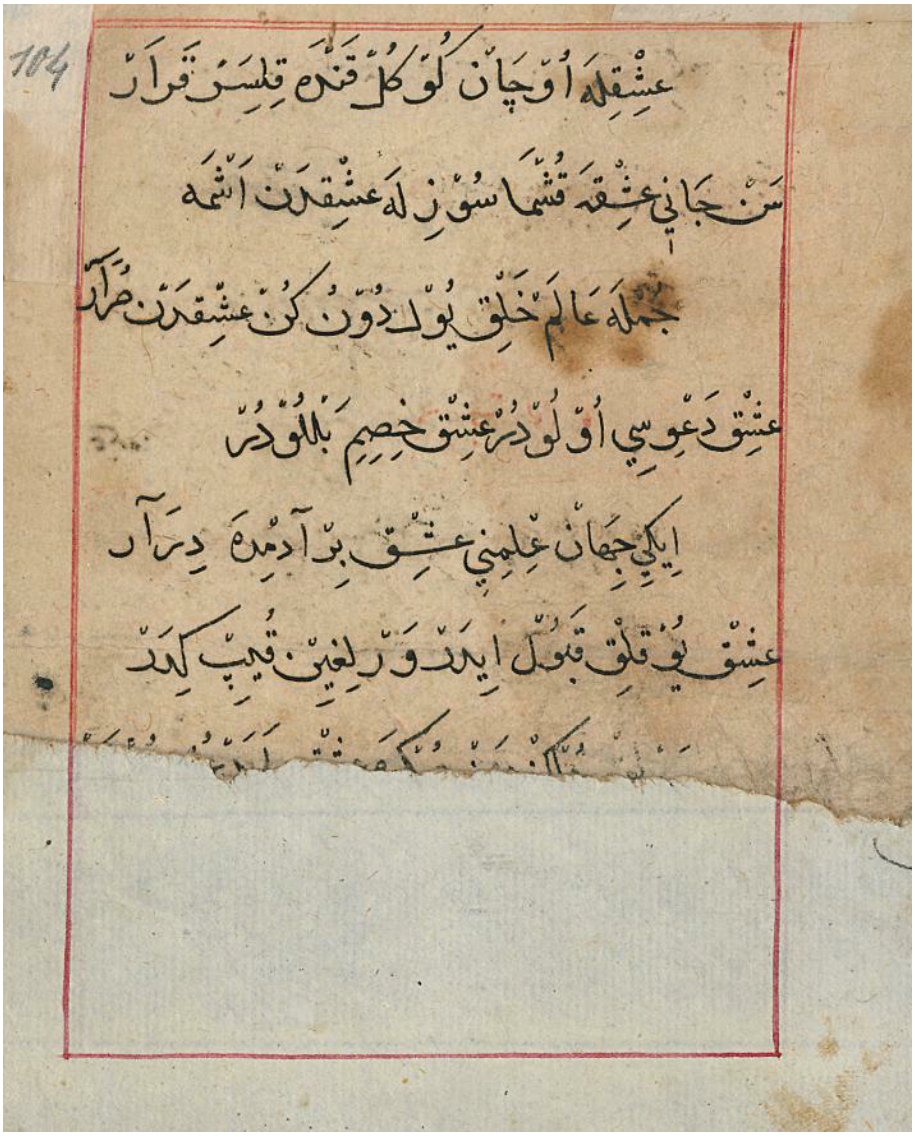
ولهٔ ایضًا

عشق اوقی عرشه ایرر عشق کوتری دیدارکورر

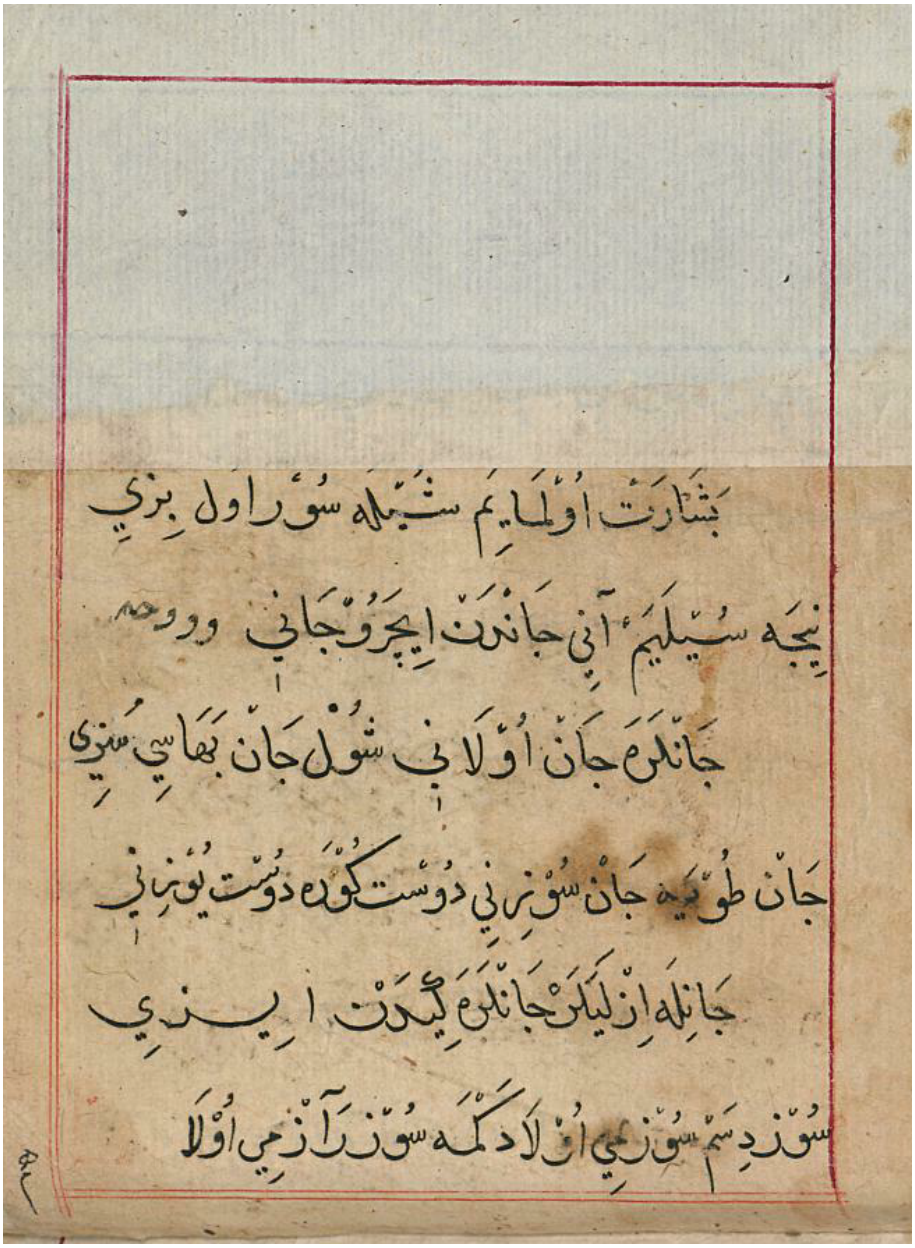
عشقه یرر یان کوکل مطلق دیدارنه یرار

قاب قوسین زنار بر لکه اجنده دونر

103[b]

104
عشقله اوه جانان کوکل قنده قلسه قرار
سن جانی عشقه قشماسون زله عشقدن اشمه
جمله عالم خلق یولدون کن عشقدن مراد
عشق دعوسی اولدر عشق خصم بللودر
ایکی جهان علمنی عشق برآدمه درآر
عشق یولنه قل قبول ایدر ورلغین قیپ کدر

104

104[b]

105[a]